

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tadeáš Mynář

Intervence na pozvání z pohledu mezinárodního práva

Diplomová Práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Intervence na pozvání z pohledu mezinárodního práva vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 9. 11. 2020

Obsah

Seznam zkratk.....	5
Úvod.....	6
1. Uvedení do problematiky intervence na pozvání.....	8
1.1. Právní základ institutu intervence na pozvání.....	8
1.2. Intervence na pozvání v pramenech mezinárodního práva.....	12
1.2.1. Normy chránící státní suverenitu a <i>ius contra bellum</i>	12
1.2.2. Normy upravující intervenci na pozvání.....	13
1.3. Intervence na pozvání během vnitřního ozbrojeného konfliktu.....	15
1.3.1. Optika <i>Nicaragua case</i>	16
1.3.2. Názor <i>Institut de Droit International</i>	17
2. Stručný historický vývoj institutu intervence na pozvání.....	19
2.1. Stav před Chartou.....	19
2.2. Vývoj po přijetí Charty, období Studené války.....	20
2.2.1. Maďarsko 1956.....	20
2.2.2. Stanleyville (intervence Belgie a USA do Konga) 1964.....	21
2.2.3. Československo 1968.....	22
2.2.4. SSSR v Afghánistánu.....	23
2.2.5. Panama 1989.....	23
3. Konstitutivní prvky institutu, vymezení vůči podobným výjimkám ze zákazu použití síly ...	25
3.1. Hlavní aspekty tvořící institut.....	25
3.1.1. Časová souslednost souhlasu a realizace síly.....	25
3.1.2. Reprezentace hostitelského státu.....	26
3.1.3. Platnost pozvání.....	27
3.1.4. Rozsah pozvání.....	28
3.1.5. Efektivní kontrola.....	28
3.2. Odlišení intervence na pozvání od blízkých způsobů použití síly.....	30
3.2.1. Kolektivní sebeobrana.....	30

3.2.2.	Prodemokratická intervence.....	32
4.	Praxe po skončení Studené války – kolektivní model	33
4.1.	Kvantifikace případů.....	33
4.1.1.	Doktrína Nicaragua	34
4.1.2.	Pohled <i>Institut de droit international</i>	35
4.1.3.	Teorie prodemokratické vlády	35
4.1.4.	Pomoc při boji proti terorismu	36
4.1.5.	Zhodnocení.....	37
4.2.	Model kolektivní bezpečnosti.....	38
	Závěr.....	41
	Abstrakt	42
	Klíčová slova.....	42
	Abstract	42
	Keywords	42
	Zdroje	43

Seznam zkratk

Návrh článků

OSN

AU

ECOWAS

ICJ

ICC

IDI

ILC

NTC

GCC

Návrh článků o odpovědnosti státu za
mezinárodně protiprávní chování

Organizace spojených národ

Africká unie

Economic Community of West Africa States

International Court of Justice

International Criminal Court

Institut de Droit International

International Law Commission

Libyan National Transitional Council

Gulf Cooperation Council

Úvod

Intervence na pozvání nebo použití síly se souhlasem je v mezinárodním právu velmi rozporuplnou otázkou, která v každém svém aspektu skrývá úskalí a dílčí řešení vyvolává vzápětí několik otázek. S tímto vysokým potenciálem „horké brambory“ si vyžádala po letech odborných debat často rozvážné mlčení nebo prostě přijímání její existence jak ze strany akademiků, tak například i Mezinárodního soudního dvora. Přes tyto nejasnosti se jí však státy opakovaně dovolávají, její přítomnost je tak patrná v mezinárodním právu ve všech etapách jeho vývoje. Existence tohoto institutu je tedy až hmatatelně skutečná, což o jeho normativním podkladu však říci nemůžeme. Množství autorů se intervencí na pozvání zabývá z různých úhlů, i když se málokdo pouští do polemiky, kde v mezinárodním právu rozpoznat její základ a jaká jsou pravidla, jež ji ovládají. Těmto otázkám se dokonce v rámci své rozhodovací činnosti vyhnul i Mezinárodní soudní dvůr.

Ambicí této práce bude snaha zmapovat institut intervence na pozvání a jeho aplikace v mezinárodním právu. To pokud možno zasadit do širšího kontextu mezinárodního práva a případných dalších vyvstávajících otázek. Ve snaze o to si položíme zejména následující otázky: Co je základem institutu? V jakých normách jej můžeme hledat? Jaká je jeho historie a jaké implikace má pro současnou úpravu? Jaká jsou jeho stávající právní východiska?

Pro zodpovězení výše nastíněných otázek byla zvolena následná struktura práce. První kapitola se zaměří na teoretická východiska intervence jako takové, čím je, jak může být použita, jaké normy se na ni vztáhnou. Další kapitola poskytne stručný historický vývoj, jehož těžiště bude zejména v období Studené války ilustrovaný na několika případech snažících se zachytit tehdejší aplikaci institutu a podmínky jeho aplikace. Cílem třetí kapitoly je vyextrahovat jednotlivé prvky intervence na pozvání, které jsou pro ni charakteristické, vždy přítomné a odlišují ji od jiných způsobů použití síly, s nimiž může za určitých okolností splývat. Poslední kapitola má shrnout jaké jsou podmínky použití institutu v současné době, jelikož, jak si ukážeme, se konvence k jeho užití v průběhu času značně proměňují.

Nutno na úvod ještě dodat, že velká část prací zabývajících se tímto tématem postupuje podle stejného schématu. Snaží se nalézt společné prvky, které intervenci na pozvání charakterizují a vymezují. Jelikož jsou normativní podklady rychle vyčerpány, hledají je na jednotlivých případech (často i hluboko v historii) a ne vždy zohledňují okolnosti, jež se dynamicky proměňovaly. Bohužel, držet se takového schématu je poměrně těžké nalézt pravidla nesoucí případnou progresi, která by se mezi tím mohla v praxi stát objevit. Dalším negativem je, že takto stavěné práce se stanou často nepřehlednou zmetí vzájemně si protirečících případů a mnohdy nevedou ke konkrétnějšímu závěru. Navázání na takový postup není cílem

této práce, proto se ve snaze nesklouznout do zavedeného postupu snaží formulovat poznatky obecně, nikoli na kazuistikách. Jelikož hlavní snahou práce je poskytnout přehled institutu se současnou reflexí praxe států a mezinárodních organizací, aby byla zohledněna aplikovatelnost a funkčnost institutu, a práce tak mohla sloužit jako případný odrazový můstek pro další výzkum v této oblasti.

1. Uvedení do problematiky intervence na pozvání

Pojem intervence je možné definovat jako „*nedovolené zasahování (vměšování) jednoho nebo více států do vnitřních záležitostí druhého státu*“¹ Článek 2 odst. 7 Charty OSN upírá právo zasahovat do vnitřní pravomoci státu, a to jak Organizaci spojených národů, tak ani k tomu nezavazuje své členy, smluvně tak zakotvuje zákaz intervence do svých úvodních ustanovení. Intervence jako taková totiž představuje porušení jedné ze základních zásad, na nichž *post-vestfálský* systém mezinárodního práva stojí, a to zásadu státní suverenity, respektive svrchovanosti státu či svrchované rovnosti států. K tomu principu se rovněž hlásí Charta OSN², deklarující tento základní prvek mezinárodního práva. Rovněž ji pokládá za zásadní teorie mezinárodních vztahů.³

Samotnou státní suverenitu můžeme nalézt vymezenou jako: „*nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci, a to jak v oblasti vztahů mezistátních, tak i ve věcech vnitřních*“⁴. Můžeme ji chápat jako právní rovnost mezi jednotlivými státy, nehledě na jejich faktickou nerovnost, jež může být zapříčiněna velikostí, počtem obyvatel, ekonomickým potenciálem apod.⁵ Intervenci tedy můžeme pokládat za její přímou negaci.

Z definice intervence jak byla nastíněna výše, je zjevné, že jde o téměř jakýkoli zásah. Jde tedy o pojem širší než téma, na něž je tato práce zaměřena, a to intervence na pozvání. Tu můžeme definovat dle Nolteho jako vojenskou intervenci jednotkami cizího státu ve vnitřním ozbrojeném konfliktu na pozvání vládou dotčeného státu.⁶ IDI definoval vojenskou asistenci na žádost jako přímou vojenskou asistenci spočívající ve vyslání ozbrojených sil jednoho státu do jiného státu na žádost tohoto státu.⁷ Tato práce se tedy bude zabývat intervencí na pozvání ve smyslu používání síly. Jak ji přílehavě pojmenovává Visser: „*použití síly na pozvání*“.⁸

1.1. Právní základ institutu intervence na pozvání

Na tom, co intervence na pozvání skutečně je, nepanuje jednoznačná shoda a existuje několik možností výkladů. Jsou názory, že jde o institut, který nespadá pod čl. 2 odst. 4 Charty, jelikož nesměruje proti územní celistvosti a politické nezávislosti, ani nespadá pod čl. 2 odst. 4 Charty,

¹ POTOČNÝ, Miroslav a kol. *Slovník mezinárodního práva a politiky*. Praha: Nakladatelství Svoboda 1988, s. 111.

² čl. 2 odst. 1 Charty Organizace spojených národů.

³ KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 4. vydání. Praha: Ekopres, 2010, s. 245.

⁴ POTOČNÝ, Miroslav a kol. *Slovník mezinárodního práva...* s. 330.

⁵ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 35.

⁶ NOLTE, Georg. Intervention by invitation. In: WOLFRUM, Rüdiger. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. s. 282

⁷ Institut de Droit International (IDI) Resolution Session of Rhodes 2011, Tenth Commission, 'Present Problems of the Use of Force in International Law—Sub-Group C—Military Assistance on Request', Art. 1(a).

⁸ VISSER, Laura. May the Force Be with You: The Legal Classification of Intervention by Invitation. *Netherlands International Law Review*, 2019. č. 66 s. 21. Publikováno online: 4. května 2019.

jelikož nejde o použití síly v mezinárodních stycích. Dále, že jde o okolnost vylučující protiprávnost nebo výjimku ze zákazu použití síly.⁹

Tvrzení, že intervence na pozvání nespadá pod rozsah článku 2 odst. 4 Charty, se zakládá na premise, že jelikož pozvání pochází od vlády, nemůže tedy směřovat proti politické nezávislosti a územní celistvosti, protože jde o záležitost, jež patří do působnosti vlády.¹⁰ Toto tvrzení však zpochybňuje, když je pozvání učiněno z jiné strany než od úřadující vlády, případně je-li úřadujících vlád více, nebo jde-li o vnitřní ozbrojený konflikt, jež je důsledkem práva na sebeurčení národů. Zmíněná argumentace by mohla obstát v případě, že vycházíme skutečně z optiky Estradovy doktríny a přijímáme vlády vždy formalisticky jako jednoznačně určující prvek. Praxe států však, jak si dále ukážeme, může být odlišná.

Že jde o institut, jež není v rozporu s požadavkem neužívat sílu v mezinárodních stycích, je odvozován od úmyslu autorů Charty, kteří ji adresovali státům, a tudíž by se měl tento zákaz aplikovat na vztahy mezi státy. Jelikož jde o pozvání na území jednoho státu je dovozováno, že jde o záležitost vnitřní, nezasahující do mezistátních vztahů.¹¹ K této variantě se přiklání i Visser jako k nejpřesvědčivější.¹² Je třeba si ovšem položit otázku, zda zvláště za současného stavu globalizovaného světa je možné mluvit o vnitřním konfliktu jako o nezasahujícím do mezinárodních styků. I konflikt menšího rozsahu je způsobilý destabilizovat region a to bezpečnostně, hospodářsky, vzhledem k migraci. Pomněme, že vleklý konflikt v Sýrii je (nebo alespoň začal) rovněž vnitřním ozbrojeným konfliktem, který má však celosvětové dopady.

Další z možností je, že intervence na pozvání je výjimkou ze zákazu použití síly, a tedy by se na ně pravidlo zakazující použití síly nevztahovalo. Rovněž by dle ICJ výjimka nutně nepodkopávala zákaz použití síly, ale spíše by jako výjimka potvrzovala pravidlo.¹³ Výjimky jsou ovšem uvedeny v Chartě OSN, a to pouze sebeobrana, případně kolektivní sebeobrana¹⁴ a autorizace radou bezpečnosti.¹⁵ Intervenci na pozvání tam ovšem nenalezneme. V úvahu tedy připadá obyčejové pravidlo, jež by v průběhu času vzniklo. V tomto případě můžeme narazit na rozpor s čl. 103 Charty. Skutečnost je rovněž, že ICJ, který se k intervenci na pozvání a problematice souhlasu vyjadřoval, jej nepovažoval za výjimku ze zákazu použití síly.¹⁶ Shodně

⁹ Tamtéž, s. 31-39.

¹⁰ DE WET, Erika. The Modern Practice of Intervention by Invitation in Africa and Its Implications for the Prohibition of the Use of Force. *The European Journal of International Law*, 2016. roč. 26 čís. 4. s. 980.

¹¹ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. s. 22.

¹² VISSER, Laura. May the Force Be with You... s. 42.

¹³ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. 6. 1986, *Případ vojenské a polovojenské aktivity v Nikaragui a proti ní (Nicaragua v. United States)*, odst. 186.

¹⁴ Čl. 51 Charty Organizace spojených národů.

¹⁵ Čl. 42 Charty Organizace spojených národů.

¹⁶ KREB, Klaus. The International Court of Justice and the 'Principle of Non-Use of Force'. In WELLER, Marc. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015. s. 577.

uvádí Henderson, že jsou-li vojska přítomna se souhlasem hostujícího státu, není tak proti tomuto státu použita síla. Jelikož není použita síla nejde o protiprávní stav a není ani nutné, aby šlo o výjimku ze zákazu použití síly, jelikož k použití síly ani nedošlo.¹⁷

Posledním z možných podkladů pro právní základ intervence je okolnost vylučující protiprávnost. Nejde tak, oproti předchozím třem, o důvod, u něž máme hledat základ v zákazu použití síly. V tomto případě nejde o neaplikování zákazu použití síly, jeho rozsah dle této teorie zasahuje i intervenci na pozvání, ale protiprávní stav nenastane, jelikož je protiprávnost vyloučena. Tuto okolnost vylučující protiprávnost nalezneme v *Návrhu článků o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní jednání*. Tento dokument je deklarací Valného shromáždění OSN, tedy není právně závazný, jde ale o kodifikaci obyčejových pravidel (obsahující však i progresi), jež jí dodává právní závaznost.¹⁸ Čl.20 *Návrhu článků* řadí mezi okolnosti vylučující mezinárodně protiprávní jednání i souhlas státu, vůči němuž by jinak bylo protiprávně jednáno. Komise OSN pro mezinárodní právo považuje čl. 20 za reflektování základního principu mezinárodního práva, souhlasu.¹⁹

Čl. 26 tohoto dokumentu však stanovuje, že žádné ustanovení V. kapitoly²⁰ nevylučuje protiprávnost chování, jež je v rozporu s kogentními normami obecného mezinárodního práva. Za takovouto normu bývá považován i zákaz použití síly stanovený v čl. 2 odst. 4 Charty.²¹

V takovém případě by byla praxe států (viz 2. a 4. kapitola) v rozporu s tímto požadavkem. Použití síly bývá často státy legitimizováno souhlasem. Vzhledem k tomu někteří autoři naznačují, že v tomto případě zákaz použití síly není kogentním pravidlem obecného mezinárodního práva.²² Není však nutné popírat kogentnost jednoho ze základních prvků na němž stojí současné mezinárodní právo. Pro správné pochopení stavu věci je nutné přihlídnout k účelu, jež mají jednotlivá pravidla a zhodnotit, zda je, pro účely intervence na pozvání, praxe států v kolizi s požadavkem čl. 20 a 26 *Návrhu článků* v návaznosti na čl. 2 odst. 4 Charty.

Zmíněné ustanovení Charty požaduje vystříhat se použití síly nebo hrozby silou proti územní celistvosti, politické nezávislosti jiných států nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli OSN. Což samo o sobě nezakazuje vojenskou přítomnost, použití síly na území jiného státu

¹⁷ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. s. 350.

¹⁸ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kauzistikou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 326.

¹⁹ Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, 23 April - 1 June and 2 July - 10 August 2001, Official Records of the General Assembly, Fifty-sixth session, Supplement No.10, dokument: A/56/10, [cit. 13. března 2020]. Dostupné na: <https://legal.un.org/ilc/documentation/english/reports/a_56_10.pdf>

²⁰ Jde o kapitolu upravující okolnosti vylučující protiprávnost, a tedy do ní spadá i čl. 20.

²¹ United Nations Conference on the Law of Treaties, First session 26 March - 24 May 1968, dokument: A/CONF.39/C.1/SR.52, s 294 odst. 3, [cit. 13. března 2020]. Dostupné na: <https://legal.un.org/diplomaticconferences/1968_lot/docs/english/sess_1/a_conf39_c1_sr52.pdf>

²² Viz s CRAWFORD, James, PELLET, Alain, OLLESON, Simon. *The Law of International Responsibility*. Oxford: Oxford University Press, 2010. s. 446 - 447.

s jeho souhlasem, tím spíše je-li tomu praxe států odpovídající. Směřování síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti je směřováním síly proti základním prvkům, na nichž stát stojí, a je tedy směřováním síly proti státu samotnému. Což samo odkazuje na prvek nedobrovolnosti a toto pravidlo by mělo bránit v takovémto působení. Z toho můžeme *a contrario* dovodit, že je-li působení síly souladné s vůlí státu, neporušuje danou normu.²³ Shodně pak uvádí Fox, že v případě nedostatku souhlasu je naplněna definice agrese, a tedy je-li souhlas dán, je vyloučena případná protiprávnost z definice primární normy zakazující agresí.²⁴ Primární norma, tedy čl. 2. odst. 4 tak nebude souhlasem dotčena.

K zásahu do kogentní normy tak dochází v případě, kdy souhlas není dán a síla či hrozba silou je použita, poté nastává odpovědnost za její porušení. Naopak, je-li souhlas dán, nedochází k mezinárodně protiprávnímu jednání vzhledem k obyčejovému pravidlu kodifikovanému v čl. 20 Návrhu článků, a jelikož není porušen zákaz použití síly čl. 2 odst. 4 Charty, není ani porušena kogentní norma a čl. 26 Návrhu článků takovéto intervenci na pozvání nebrání.

V komentáři k Vídeňské úmluvě o smluvním právu je jako příklad *jus cogens* uvedeno protiprávní použití síly v rozporu s principy Charty²⁵, komentář k návrhu článků používá termín agrese.²⁶ Samotný komentář k čl. 26 Návrhu článků uvádí, že při aplikaci některých kogentních pravidel souhlas státu může být důležitý. Uvádí, že stát může dát platný souhlas k vojenské přítomnosti jiného státu na svém území z legitimního důvodu. Platnost takového souhlasu je, dle tohoto komentáře, věcí jiných norem mezinárodního práva.²⁷ Tento souhlas je poté to, co dělá vojenskou přítomnost legální.²⁸ Kogentní charakter použití síly zůstává zachován a souhlas z použití síly odstraňuje prvek protiprávnosti či agresivity.²⁹

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem můžeme za nejpřesvědčivější shledat vysvětlení, že intervence na pozvání je okolností vylučující protiprávnost, při níž nedochází k zásahu do kogentního pravidla zakazující použití síly nebo hrozby silou. Nebyl-li by souhlas dán platně (platnost souhlasu viz 3.1.3), šlo by o agresí porušující čl. 2 odst. 4 Charty.

²³ Toto tvrzení do jisté míry konvenuje s Crawfordem, který navrhoval vyškrtnutí čl. 20 jelikož jej považoval za nadbytečný, protože dle něj každá norma v sobě implicitně obsahuje souhlas. Viz ILC, Second report on State responsibility, by Mr. James Crawford, Special Rapporteur, A/CN.4/498 and Add.1–4, s. 62, odst. 241.

²⁴ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War: Toward a New Collective Model*, Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War, 2018. s. 20-21. Shodně výše Henderson, že je-li dán souhlas nedochází k porušení zákazu použití síly, viz poznámka č. 17.

²⁵ Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries, Art. 50, s. 248, odst. 3. [cit. 11. dubna 2020]. Dostupné na: <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf>.

²⁶ Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol. II (Part Two) s. 112 odst. 4. [cit. 11. dubna 2020]. Dostupné na: <https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_2001_v2_p2.pdf>.

²⁷ Tamtéž, s. 85 odst. 6.

²⁸ VISSER, Laura. *May the Force Be with You...* s. 39.

²⁹ Tamtéž.

1.2. Intervence na pozvání v pramenech mezinárodního práva

Jako hlavní prameny mezinárodního práva jsou považovány mezinárodní smlouvy a mezinárodní obyčej, dále se pro vymezení pramenů mezinárodního práva používá čl. 38 odst. 1 Statutu Mezinárodního soudního dvora. Při nacházení právních základů institutu intervence na pozvání je nutné vycházet nikoli pouze ze smluv, ale zejména přihlídnout i k obyčejovým pravidlům, rovněž jsou pro tuto problematiku důležitá rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, či rezoluce Valného shromáždění OSN. Samotné rezoluce nejsou právně závazné, ale v mezinárodním společenství jsou brány jako morálně a politicky závazné.³⁰

Pro přehlednost je však účelnější zdroje vymezit nikoli podle druhu pramenů ale podle účelu normy a to, zda norma obsahuje pravidlo: 1) chránící suverenitu státu, bránící použití síly či hrozby silou v mezinárodních vztazích; 2) upravující samotnou intervenci na pozvání.

1.2.1. Normy chránící státní suverenitu a *ius contra bellum*

Chartou OSN je zaveden koncept tzv. kolektivní bezpečnosti, v rámci kterého je použití síly nebo hrozba silou proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu zakázáno.³¹ Již zmíněný článek 2 odst. 4 Charty OSN byl adresován státům, a tedy mířil na mezinárodní ozbrojený konflikt, nikoli na vnitřní ozbrojený konflikt.³² Vzhledem k postupnému poklesu počtu mezinárodních ozbrojených konfliktů a naopak nárůstu vnitřních ozbrojených konfliktů, tedy byl zákaz použití síly dále specifikován orgány OSN v rámci jejich činnosti.

Suverenita států se promítá do zásady svrchované rovnosti států zakotvené v čl. 2 odst. 1 Charty OSN. Požadavek zdržet se intervence jak ve vnějších, tak vnitřních záležitostech je přímo zmíněn v čl. 3 Deklarace práv a povinností států.³³ V reakci na měnící se mezinárodní situaci bipolárního uspořádání světa v období Studené války byla přijata rezoluce, která byla celá věnována nepřipustnosti intervence.³⁴ V tomto dokumentu reaguje Valné shromáždění na vytváření sfér vlivu mocnostmi zejména v procesu dekolonizace, který měl různé podoby a užíval rozličné prostředky. Zakazuje tak přímou i nepřímou intervenci a jsou zahrnuty například i akce podporující ozbrojené skupiny, působící na území jiného státu s cílem svrhnout úřadující vládu.³⁵ Valné shromáždění však shledalo i tento stav jako nedostatečný a vzájemnou mírovou spolupráci

³⁰ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 220.

³¹ čl. 2 odst. 4 Charty Organizace spojených národů.

³² GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 4. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 75.

³³ Rezoluce Valného shromáždění č. 375 (IV) ze dne 6. 12. 1949 (Draft Declaration on Rights and Duties of States).

³⁴ Rezoluce Valného shromáždění č. 2131 (XX) ze dne 21. 12. 1965 (Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of Their Independence and Sovereignty).

³⁵ Prohlášení v této rezoluci pokládaly Spojené státy za pouhé prohlášení politických záměrů nikoli jako právní formulaci, jak dokládá: *Official Records of the General Assembly, Twentieth Session, First Committee, A/C.1/SR.1423*, s. 436.

rozvinulo rezolucí, v níž deklarovala principy přátelských vztahů mezi státy.³⁶ Cílem této rezoluce je znovu zdůraznit princip státní suverenity, klade velký důraz na mírová řešení, a navrhuje tak intervenci v jakékoli podobě.

Že nejde o pouhé proklamace, stále opakující obdobné požadavky na chování států, dokládá dle ICJ skutečnost, jak státy reagují na přijetí takovýchto rezolucí (konkrétně rezoluce č. 2625).³⁷ Podle této reakce je možné dle ICJ v rozsudku *Nicaragua* konstatovat, že jde o přijetí norem, jež jsou obsaženy v rezolucích.

Můžeme však narazit i na názor, že normy upravující nevměšování se pro intervenci na pozvání spíše neužijí a relevantní jsou pouze normy zakazující použití síly, neboť intervence na pozvání vždy překročí hranici použití síly.³⁸ I tato práce se přiklonila k pojetí intervence na pozvání spíše z hlediska „použití síly na pozvání“, nedá se však jednoznačně vyselektovat, které normy směřují pouze k zákazu použití síly a které obecně brání vměšování. Stejně tak není vždy jednoznačné určit, kdy konflikt při své eskalaci dosáhne hranice, kdy je možné konstatovat jej jako použití síly, případně kdy se vnitřní nepokoje přehoupnou přes hranice vnitřního ozbrojeného konfliktu. Každý konflikt má svůj postupný vývoj, kdy dochází k postupné eskalaci, a proto i zapojení cizího státu může mít postupný vývoj. Typicky od dodávek vojenského materiálu a cizích vojenských poradců, přes vojenskou podporu, výcvik, zapojení letectva a nakonec i pozemního vojska cizího státu. Z těchto důvodů je vhodné zohlednit co nejvíce aspektů, které intervenci na pozvání mohou doprovázet/předcházet.

1.2.2. Normy upravující intervenci na pozvání

Hledáme-li v mezinárodních smlouvách ustanovení, které by intervenci se souhlasem hostitelského státu opravňovalo, narazíme na dvě zmínky. Jenou z nich je čl. 4 písmeno h) Základního dokumentu Africké unie, který dává právo AU intervenovat v členském státě na základě rozhodnutí Shromáždění hlav států a vlád států Unie, a to za závažných okolností. Jako příklad takto závažných okolností jsou uváděny zločiny proti lidskosti, genocida, válečné zločiny. Dalším dokumentem obsahujícím souhlas k intervenci byl přijatý v rámci státu ECOWAS a je jím *Protocol Relating to the Mechanism for Conflict Prevention, Management, Resolution, Peace-keeping and Security*. Tento dokument byl přijat v reakci na intervenci v Sierra Leone v roce 1999.³⁹ ECOWAS, vzniklá

³⁶ Rezoluce Valného shromáždění č. 2626 (XXXV) ze dne 24. 10. 1970 (Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations).

³⁷ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. 6. 1986, *Případ vojenské a polovojenské aktivity v Nikarui a proti ní (Nicaragua v. United States)*, odst. 188.

³⁸ VISSER, Laura. May the Force Be with You... s. 27.

³⁹ WIPPMAN, David. Pro-Democratic Intervention. In WELLER, Marc. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015. s. 812.

pro ekonomickou kooperaci,⁴⁰ rozvinula své působení i na oblast bezpečnosti, jelikož ji vnímá úzce spojenou s ekonomickou a hospodářskou prosperitou, o kterou usiluje.⁴¹ Tím, že státy tento protokol přijaly, souhlasí s vnějším zásahem v případě rozkolu jejich vnitřní situace a principů, na nichž ECOWAS stojí.

Nicméně nejde o jediné smluvní zakotvení intervence na pozvání. Wippman uvádí řadu smluv, které opravňují ze zahraničí vynutit urovnání vnitřních vztahů.⁴² Smlouvy s tímto obsahem byly typické pro imperialismus přelomu 19. a 20. století a často mohou být uzavírány za podmínek hraničících s donucením.⁴³ Na smluvní intervenci po přijetí Charty je nahlíženo různě. Nalezneme názory shledávající rozpor s čl. 103 Charty, ale i souhlasné hlasy, dle nichž názor vyjádřený ve smlouvě a následně znovu daný před akcí nahrazuje autorizaci Radou bezpečnosti.⁴⁴

Tímto by byly vyčerpány smluvní závazky vztahující se k intervenci na pozvání. Právní základ intervence na pozvání je tedy nutné hledat v jiných zdrojích mezinárodního práva. Zde je opět možné poukázat na rozsudek ICJ *Nicaragua*, protože ve svém rozhodnutí se soud věnoval i možnosti souhlasu s vojenskými aktivitami státu na území státu jiného a povolení intervence jako takové.

Soud shledává, že zakázaná je taková intervence, jež zasahuje do oblastí, kde je stát z principu státní suverenity oprávněn svobodně rozhodovat sám.⁴⁵ Za takovéto oblasti ICJ považuje: „*volba politického, ekonomického, sociálního a kulturního systému, jakož i formulace zahraniční politiky*“.⁴⁶ Dále je intervence protiprávní v případě, že používá donucovací metody v těch oblastech, jež jsou vyhrazeny ke svobodnému rozhodnutí státu. Ty jsou patrné zejména při použití síly, a to jak přímým nebo nepřímým skrze podporu podvratných, teroristických aktivit na území jiného státu.⁴⁷

Toto soudní rozhodnutí je prvním dokumentem, kde nalezneme konstatování existence pravidla umožňující intervenci na pozvání. Bylo konstatováno, že v době rozhodování soudu je již etablováno pravidlo umožňující intervenci na žádost úřadující vlády.⁴⁸ Dle tohoto rozhodnutí však není možné akceptovat jako legální intervenci na pozvání ze strany opoziční skupiny.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Protocol Relating to the Mechanism for Conflict Prevention, Management, Resolution, Peace-keeping and Security, čl. 2 písm. a).

⁴² WIPPMAN, David. Treaty-Based Intervention: Who Can Say No?. *University of Chicago Law Review*, 1995, roč. 62, č. 2, s. 608.

⁴³ Tamtéž, s. 613, 633 – 634.

⁴⁴ FOX, Gregory. Intervention by Invitation. In WELLER, Marc. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015. s. 809, 810.

⁴⁵ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. 6. 1986, ... (*Nicaragua v. United States*), odst. 205.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž odst. 246.

V opačném případě by dle soudu bylo nejisté, zda by bylo pravidlo neintervence alespoň částečně zachováno.⁴⁹

ICJ se obdobnou problematikou zabýval znovu, a to ve svém rozsudku ze dne 19. prosince 2005, v případě týkajícím se vojenských aktivit na území Demokratické republiky Kongo (dále jen DRK). Soud se v tomto případě zabýval setrváváním vojsk a použitím síly Ugandy a Rwandy přes nesouhlas DRK. Vojska Ugandy a Rwandy byla na území DRK původně pozvána konžským prezidentem Kabilou, následně byl však souhlas odejmut.⁵⁰ Dle tohoto rozsudku můžeme považovat právo vlády pozvat pomoc zvenčí za etablované, jelikož se zde soud vůbec nezabývá, zda je takový souhlas platný, ale pouze okolnostmi jeho odvolání.⁵¹

1.3. Intervence na pozvání během vnitřního ozbrojeného konfliktu

Vzhledem k povaze tohoto institutu je nasnadě, že státy sáhnou k jeho použití spíše v případě vnitřní nestability hostujícího státu. Toto vnitřní pnutí může mít různé podoby od nepokojů různého stupně intenzity až po vnitřní ozbrojený konflikt. Právní kvalifikace je v nastalé situaci naprosto klíčová pro podobu a řešení nastanuvšího konfliktu, jelikož se liší právní regulace, jež by se na konflikt vztahovala.

Nepanuje však shoda na tom, zda je možné se souhlasem zasahovat do vnitřního ozbrojeného konfliktu.⁵² Na začátku této kapitoly uvedená definice intervence na pozvání Nolteho počítá s vnitřním ozbrojeným konfliktem, kdežto definice IDI nikoli. Důvodem je, že koncept intervence na pozvání je závislý na souhlasu státu, daný vnitřní autoritou (vládou), která bezrozporně reprezentuje stát.⁵³ Bezrozpornost státní autority není během vnitřního ozbrojeného konfliktu jednoznačně určit, je totiž často jeho příčinou. Henderson uvádí, že tento institut se nejčastěji použije v situaci nestátního subjektu, jež operuje na území hostitelského státu a je nepřitelem jak tohoto, tak i intervenujícího státu.⁵⁴

Definici vnitřního ozbrojeného konfliktu můžeme nalézt na dvou místech, a to buď v II. Protokolu k Ženevským úmluvám, ICJ v rozsudku *Tadić* také poskytl definici vnitřního ozbrojeného konfliktu. Druhý protokol vymezuje vnitřní ozbrojený konflikt negativně vůči konfliktu mající charakter podle Protokolu I., „(...) a ke nimž dochází na území Vysoké smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a disidentskými ozbrojenými silami nebo jinými organizovanými ozbrojenými skupinami vykonávajícími pod odpovědným velením takovou kontrolu nad částí jejího území, která jim umožňuje

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 19.12. 2005, *Případ zahrnující vojenské aktivity na území Demokratické republiky Kongo, Democratic Republic of the Congo v. Uganda*, odst. 42 – 54.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Ač jak ukazuje kapitola 2. věnovaná stručnému historickému přehledu, se tak v minulosti soustavně dělo.

⁵³ FOX, Gregory. *Intervention by Invitation...* s. 818.

⁵⁴ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law...* s. 350.

vést trvalé a koordinované vojenské operace (...).⁵⁵ Dále za něj nejsou považovány vnitřní nepokoje, vzpoury sporadické násilí atd.⁵⁶ ICJ vymezil vnitřní ozbrojený konflikt jako vleklé ozbrojené násilí mezi vládními orgány a organizovanými, ozbrojenými skupinami nebo mezi takovými skupinami uvnitř státu.⁵⁷ Dalším specifickým případem bude boj za sebeurčení, ač by spadaly podle výše zmíněných definic pod vnitřní ozbrojený konflikt, to však vylučuje Protokol I. ženevských úmluv.⁵⁸

Jelikož nepanuje shoda na možnosti intervenovat v případě vypuknutí vnitřního ozbrojeného konfliktu, bude klíčové právě oddělení vnitřních nepokojů a nižších stupňů intenzity násilí od vnitřního ozbrojeného konfliktu. Tato otázka však nebude dále řešena, jelikož snaha určení této hranice je problematikou velmi složitou, značně přesahuje rozsah této práce a pro samotný institut není otázkou rozhodující.

Přihlédneme-li k vývoji „trendů“ ozbrojených konfliktů ve světě shledáme, že počet vnitřních ozbrojených konfliktů stoupá v poměru k mezinárodním ozbrojeným konfliktům.⁵⁹ Vzhledem ke konceptu kolektivní bezpečnosti, došlo k výraznému poklesu mezinárodních ozbrojených konfliktů. Boje se však promítly do nárůstu vnitřních ozbrojených konfliktů, kde může být jejich krocení vzhledem k suverenitě států z právního hlediska komplikovanější. *Pro futuro* je tedy nezbytné se detailněji zaměřit na právní regulaci intervence na pozvání ve vnitřních ozbrojených konfliktech, aby bylo možné efektivní předcházení jejich vypuknutí případně zabránění zneužití tohoto institutu.

1.3.1. Optika *Nicaragua case*

Byl to právě rozsudek ICJ *Nicaragua*, který s autoritou potvrdil, že právo úřadující vlády učinit pozvání ozbrojených sil jiného státu již existuje.⁶⁰ Stejně tak rozhodnutí dodává, že toto právo náleží pouze úřadující vládě daného státu a nikoli opozici.⁶¹ Soudem je vyjádřena obava, že v případě opaku by vedla k možnosti jakéhokoli státu zasahovat téměř kdykoli, v jakémkoli státě, a to buď na žádost opozice, či úřadující vlády.⁶² Celou situaci v *Nicaragui* soud vyhodnotil jako

⁵⁵ Čl. 1. odst. 1. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 *o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)*.

⁵⁶ Čl. 1. odst. 2. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 *o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)*.

⁵⁷ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, ze dne 2. 10. 1995, *Prosecutor v. Dusko Tadić*, odst. 70.

⁵⁸ Čl. 1 odst. 4. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 *o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)*.

⁵⁹ KNOEMA. *World Armed Conflicts Statistics*. [cit. 15. dubna 2020]. Dostupné na: <<https://knoema.com/zsvrud/world-armed-conflicts-statistics>>.

⁶⁰ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. 6. 1986, ... (*Nicaragua v. United States*), odst. 246.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

vnitřní ozbrojený konflikt.⁶³ Je tedy zjevné, že dle ICJ nebrání probíhající vnitřní ozbrojený konflikt zásahu ze strany jiného státu za souhlasu úřadující vlády.

Nicméně v případě, že se ztotožníme s tímto pravidlem jako absolutně platným nemusíme vždy dojít k závěrům, které bychom mohli považovat za souladné s cíli a principy OSN. Pravidlo naráží na limity, jako je například právo na sebeurčené národů, snaha národa dostat se z područí rasistické či okupační vlády.⁶⁴ Je to národ, nikoli stát, kdo je nositelem tohoto práva a zahraničním zásahem se může jevit, že bylo do tohoto práva zasaženo.⁶⁵ Porušení tohoto práva nastává podle Nolteho tehdy, pokud je zřejmé, že zahraniční vojska zasáhla proti jasně vyjádřenému přání lidí daného státu, zejména tedy ty vnitřní nepokoje co mají podobu komplexního lidového povstání.⁶⁶ Poté může být úřadující vláda považována za nezpůsobilou přivolat si pomoc ze strany jiného státu.⁶⁷

1.3.2. *Názor Institut de Droit International*

Druhým úhlem pohledu na intervenci na pozvání ve vnitřním ozbrojeném konfliktu je názor, který je zastáván *inter alia*⁶⁸ Institutem pro mezinárodní právo. Stanovisko IDI je takové, že asistence stranám bojujícím v občanské válce na území jiného státu se mají ostatní státy vystrážat.⁶⁹

Tento pohled není jednoznačně přijímám ani uvnitř Institutu, v roce 2011 se Wiesbadenské rozhodnutí snažil revidovat zpravodaj Hafner. Předmětem jeho výtek byla skutečnost, že již v době přijetí Wiesbadenského rozhodnutí byla praxe států v rozporu s tímto postojem, a tím spíše nutně musí být i postupem času.⁷⁰ Tento názor nakonec reflektován nebyl a výstupem rozhodnutím se stal postoj odmítající vojenskou asistenci během vnitřního ozbrojeného konfliktu.⁷¹

Dokument z Wiesbadenu používá pojem „občanská válka“, se kterým mezinárodní právo nepracuje (tento pojem občas užívají i někteří autoři). Nicméně, podíváme-li se na definici občanské války podle IDI, uvidíme, že se v podstatných rysech shoduje s termínem vnitřního

⁶³ Tamtéž, odst. 219.

⁶⁴ Toto právo najdeme zakotveno v různých dokumentech OSN, jako v čl. 1 odst. 2 Charty Organizace spojených národů, nebo čl. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

⁶⁵ CORTEN, Oliver. *The Law Against War*. 1. vydání. Oxford: Hart Publishing, 2012. s. 289.

⁶⁶ NOLTE, Georg. *Eingreifen auf Einladung zur völkerrechtlichen Zulässigkeit des Einsatzes fremder Truppen im internen Konflikt auf Einladung der Regierung*. Berlin: Springer, 1999. s. 638.

⁶⁷ BANNELIER, Karine, CHRISTAKIS, Theodore. Under the UN Security Council's Watchful Eyes: Military Intervention by Invitation in the Malian Conflict. *Leiden Journal of International Law*, 2013, 26, s. 860.

⁶⁸ Například in GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 81. nicméně nahlédneme-li do stejné kapitoly ve 4. vydání této knihy, můžeme shledat, že tento jednoznačný postoj se nejspíš tváří v tvář praxi států musel obrousit.

⁶⁹ Institut de Droit International. *The Principle of Non-Intervention in Civil Wars*. Wiesbaden, 1975. čl. 2 odst. 1.

⁷⁰ DINSTEIN, Yoram. *Non-International Armed Conflicts in International Law*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. s. 77.

⁷¹ Institut de Droit International. *Present Problems of the Use of Force in International Law Sub-Group C – Military assistance on request*. Rhodes, 2011. čl. 3.

ozbrojeného konfliktu. Tedy jako ozbrojený konflikt nemající mezinárodní charakter, probíhající mezi vládou a jednou či více ozbrojenými skupinami, které usilují o svržení vlády, změnu politického či ekonomického zřízení, odtržení nebo vlastní vládu pro část území, případně probíhající mezi skupinami o vládu ve státě. Dále nejsou za občanskou válku považovány například nepokoje, výtržnosti nebo konflikt vyvstalý z dekolonizace.⁷² Rezoluce z Rhodu již odkazuje na Protokol II Ženevských úmluv a tím opouští termín občanské války.⁷³

⁷² Institut de Droit International. *The Principle of Non-Intervention in Civil Wars*. Wiesbaden, 1975. čl. 1.

⁷³ Institut de Droit International. *Present Problems of the Use of Force in International Law Sub-Group C – Military assistance on request*. Rhodes, 2011. čl. 2.

2. Stručný historický vývoj institutu intervence na pozvání

Institut intervence na pozvání je úzce spojen s konceptem státní suverenity a omezením použití síly v mezinárodním právu. Nejde ovšem pouze o jev, který by se objevoval v právní doktríně až v období po přijetí Charty, jak by se mohlo vzhledem k zákazu použití síly zdát.

Vývoj institutu je nutno zohlednit již s ohledem ke skutečnosti, že Charta OSN a její čl. 2 odst. 4 nevstoupily do právního vakua a vzhledem k obyčejovým normám a skutečnosti, že zmíněné ustanovení charty se vztahuje na mezinárodní ozbrojené konflikty, může mít předchozí stav stále dozvuky i v současném mezinárodním právu.⁷⁴ Vzhledem k rozsahu práce se však zaměříme na ty historické aspekty, které mohou mít vliv na současnou podobu institutu, a to buď tím že napomáhají k jeho lepšímu pochopení, nebo pomáhají při interpretaci současného právního stavu.

2.1. Stav před Chartou

V půli 19. st. panovala shoda na souboru pravidel, jak by měly třetí strany přistupovat k občanským válkám, a ta se promítla do uzavíraných mezinárodních smluv. Doktrína válečného stavu (jak jí můžeme volně přeložit z původního *Belligerency doctrine*) rozlišovala mezi třemi stupni intenzity občanské války: vzpoura (*rebellion*), povstání (*insurgency*) a válečný stav (*belligerency*).⁷⁵ Tyto tři stádia se od sebe lišily stupněm intenzity a rozsahem co do rozšíření po území státu a také právními účinky vůči třetím stranám. Vzpoura byla téměř výhradně vnitřní záležitostí a vyznačovala se nízkou mírou násilí a pro povstalce v mezinárodním právu nenesla žádná práva. V případě nárůstu násilí a zabrání významného území vzbouřenci se ze vzpoury stalo povstání. U vzpoury nešlo už o pouhé kriminální násilí, ale z vnějšího pohledu byla situace stále nejistou.⁷⁶ Třetí strana má tedy možnost uznat vzbouřence za povstalce a tím je deklarovat jako soupeře, to však pro třetí stranu stále nezakládá povinnost z pohledu mezinárodního práva a stále se může rozhodnout, na čí stranu se postaví.⁷⁷ Až když se konflikt dostal do posledního stupně, byl zásah třetích států jak na straně povstalců, tak na straně vlády přípustný. Stalo se tak, když povstalci dostali pod svou kontrolu území rozsahem srovnatelné, či přesahující území původní vlády. Oba subjekty, jak vláda, tak opozice, se dostaly na stejnou úroveň.⁷⁸

Podle Foxe byla tato doktrína použita i ve 20. století, a to ve Španělské občanské válce, kdy se nacionalisté dostali vůči vládě do stavu válečného stavu, nicméně tento stav nebyl využit žádným státem, dokud nebylo příliš pozdě. Tyto normy tedy považujeme v současnosti za vypadnuvší

⁷⁴ FOX, Gregory. *Intervention by Invitation...* s. 820.

⁷⁵ Tamtéž, s. 822.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ LOOSTEN, Yair. *Concept of Belligerency in International Law, Military Law Review*, 2000, roč. 109, s. 114.

⁷⁸ FOX, Gregory. *Intervention by Invitation...* s. 822.

z užívání.⁷⁹ Ač jsou tyto normy považovány za *desuetudo*, jejich odkaz přetrvává v podobě kontroly území, na níž byla tato doktrína založena.⁸⁰

Podklad v *belligerency doctrine* můžeme pozorovat v dalším konceptu pojmání intervence do vnitřních ozbrojených konfliktů, který je živý i v současném mezinárodním právu – princip vzájemné rovnosti (*The Negative Equality Principle*). Tento koncept je založen na premise, že existuje-li tak velký odpor k úřadující vládě, že způsobí povstání či občanskou válku, vláda se tím delegitimizuje a není tak možné intervenovat ve prospěch ani jedné ze stran. Nestaví tak jako *belligerency doctrine* na kontrole území a analogii k válečnému stavu, jako spíše na absenci shody stran, a hodlá předcházet podněcování občanské války vnější intervencí.⁸¹ Dá se říct, že od *belligerency doctrine* je obrácený - intervence je možná do vypuknutí vnitřního ozbrojeného konfliktu (obdobně jako pohled IDI kapitola 1.3.2.). *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia* shledala tento princip za nejaktuálnější trend ve vědeckých pracích v době její činnosti.⁸²

2.2. Vývoj po přijetí Charty, období Studené války

Období Studené války je doprovázeno fenoménem vnitřních ozbrojených konfliktů a současných snah ostatních států, majících zájem na ovlivnění jejich výsledku pro budoucí formování válkou zasaženého státu. Výrazně se ingerence vnějších mocí promítla do procesu dekolonizace Afriky, která kulminovala okolo roku 1960, tzv. Roku Afriky. Je však skutečností, že ač v mnohých případech byl (ať už více či méně sporný) souhlas s intervencí úřadující vládou dán, byla k legalizaci a legitimizaci zásahu použita pouze jako dílčí argument. Často se zásahy děly s odvoláním na ochranu vlastních občanů, případně jako reakce na předchozí intervenci jiného státu.

2.2.1. Maďarsko 1956

Jedním z prvních případů intervence ospravedlnovanou souhlasem vlády po přijetí Charty a zároveň flagrantního porušení mezinárodního práva byla Sovětská intervence v Maďarsku v roce 1956. Toto násilné potlačení pokusu o svrnutí vlády komunistické strany v Maďarsku bylo zavrženo rezolucí Valného shromáždění OSN.⁸³ Vzhledem k Sovětskému svazu jakožto stálému členu s právem veta nevyvolala reakci Rady bezpečnosti.⁸⁴

V Budapešti byla situace velice dynamická, prošla přes občanské protesty, nepokoje a násilí až do odporu, který na svou stranu získal tankovou jednotku, a to během jediného dne. Budapešťský incident ze dne 23. října 1956 si vyžádal reakci vojsk SSSR, která byla v Maďarsku

⁷⁹ FALK, Richard. *The International Law of Civil War*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1971. s. 15.

⁸⁰ FOX, Gregory. *Intervention by Invitation...* s. 827.

⁸¹ Tamtéž s. 827 – 828.

⁸² *Report of Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia*, září 2009, vol. II, s. 277.

⁸³ Rezoluce Valného shromáždění č. 1004 (ES-II) ze dne 4. 11. 1956 (The situation in Hungary), [cit. 10. března 2020]. Dostupné na: <<https://digitallibrary.un.org/record/208408>>

⁸⁴ GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 4. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 93.

od roku 1945 rozmístěna na vojenských základnách.⁸⁵ O nasazení sovětských vojáků bylo rozhodnuto na jednání Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu dne 23. října 1956 v kolem půlnoci.⁸⁶ Oficiální žádost, kterou odeslal předseda vlády András Hegedüs, byla podána až 28. října. Byla však klamně datována již o 4 dny dřív, kdy ke skutečnému zákroku sovětských posádek došlo.⁸⁷ Skutečný souhlas tedy nebyl dán svobodně ale až za probíhajícího zákroku sovětských vojsk.

2.2.2. Stanleyville (intervence Belgie a USA do Konga) 1964

V roce 1964 byly z Konga staženy mírové jednotky dříve, než byl obnoven pořádek v zemi, a následně se v zemi znovu rozpoutala občanská válka. Okolí města Stanleyville bylo ovládáno povstalci a následně zde byla vyhlášena revoluční lidová vláda. V této oblasti však žily i osoby cizí státní příslušnosti, které byly bojovou činností ohroženy. Povstalecká *defacto* vláda navíc prohlásila, že cizincům nebude umožněno odejít a staly se z nich tak rukojmí povstalců pro politické smlouvání. Konžský premiér poslal 21. listopadu 1964 dopis velvyslanci Spojených států v Keni, kterým oprávnil Belgickou vládu vyslat záchranné jednotky a zároveň oprávnil Spojené státy zajistit nezbytný transport. Za méně než týden, bylo pomocí leteckého mostu evakuováno asi 2000 občanů 19 států a 300 občanů Konga. Šlo o rychlou akci kdy 24. listopadu byli belgičtí parašutisté shozeni a 29. listopadu zemi opustili.⁸⁸

Podstatou operace byla záchrana cizích státních příslušníků, a to hned z 19 států (nebyli však evakuováni pouze ti), právní základ pro takovýto zákrok však spočíval v souhlasu dotčeného státu. I přes premiérův souhlas nebyla akce jednoznačně přijímána a některými státy byla zavržena jako agrese. Názory kopírovaly inklinaci států v rámci polarizovaného světa Studené války, tak byla operace přijata západními Evropskými státy a některými Africkými a zavržena východoevropskými státy a zbylými Africkými.⁸⁹

Na tomto případě je dobře viditelné, jak mocný nástroj si státy ponechávají v podobě uznání vlády státu (srovnání s efektivní kontrolou viz 3.1.5.). Ač bylo pozvání učiněno vysoce postaveným státním orgánem předem a platně dané, bylo stejně jako legální podklad

⁸⁵ SCHMIDL, Erwin, RITTER, László. *The Hungarian Revolution 1956*. 1. vydání. Botley: Osprey Publishing, 2006. s 9 – 14.

⁸⁶ BÉKÉŠ, Csaba, BYRNE, Malcolm, RAINER, János. *The 1956 Hungarian Revolution: A History in Documents*. Budapest: Central European University Press, 2002, s. 217.

⁸⁷ Tamtéž, s. 272.

⁸⁸ KNOBL, Robert. The Belgian Intervention in the Congo – 1960 nad 1964. In RUYSS, Tom, CORTEN, Oliver, HOFER, Alexandra. *The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 78.

⁸⁹ Tamtéž, s. 80.

zpochybněno, jelikož premiérovu vládu státy sovětského bloku neuznávaly.⁹⁰ Rada bezpečnosti k incidentu nepřijala žádné stanovisko⁹¹ a to ze zjevných důvodů.

2.2.3. Československo 1968

Chronologicky dalším významným incidentem byla sovětská intervence v Československu v srpnu 1968. Obdobně jako v případě Maďarska bylo využito pozvání k ospravedlnění zásahu, jehož cíl bylo potlačit snahy směřující k uvolnění diktátu komunistické strany, tedy směřoval proti politické nezávislosti. Na rozdíl od Maďarska, kde byl, ač pozdě, dán souhlas k intervenci předsedou vlády, v Československu nebyl dán souhlas žádnou z osob, jež jsou podle Vídeňské úmluvy o smluvním právu zplnomocněny za stát jednat.⁹² Nechvalně známý „zvací dopis“, pod nímž je podepsáno pět členů KSČ, nenese jméno nikoho, kdo by zastával funkci relevantní z pohledu mezinárodního práva.

Tehdejší prezident ČSSR Ludvík Svoboda, když byl konfrontován s hrozbou zásahu ze Sovětského svazu dle sovětského velvyslance v Praze, tento scénář nevítal, ale prohlásil, že nebude nijak jednat proti státům Varšavské smlouvy.⁹³ Postoj nejvyššího představitele státu, jakési pasivní smířenosti s nevyhnutelnou situací, nemůžeme považovat za pozvání, ale spíše donucení zástupce státu, které nemá žádné právní účinky.⁹⁴

V hlášení Rady bezpečnosti ze dne 22. srpna 1968 je uvedeno, že z ujistění Ústředního výboru Komunistické strany Československa vstoupily vojska Varšavské smlouvy do země bez vědomí a proti vůli vlády ČSSR.⁹⁵ Dne 24. srpna 1968 ministr zahraničních věcí ČSSR Jirí Hájek na zasedání Rady bezpečnosti prohlásil, že takovéto použití síly nemůže být nijak ospravedlněno a československá vláda ani žádný ústavní orgán k ní nedal souhlas.⁹⁶ Tyto skutečnosti přesvědčivě dokládají absenci skutečného souhlasu, který by zásah opravňoval. Nicméně v následujících dnech Československo netrvalo na dalším projednávání v Radě bezpečnosti.⁹⁷

Legitimizace států Varšavského paktu nebyla jednotná, nesměřovala pouze k souhlasu, jehož důkazem měl být výše zmíněný zvací dopis. Kromě souhlasu byly užity argumenty zahrnující zejména přímé ohrožení ČSSR a dalších socialistických států ze strany Spolkové republiky Německo, hrozba úspěchům socialismu a socialistickému internacionalismu, založeném na mezinárodní spolupráci a boj proti kontrarevoluci.⁹⁸

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Čl. 7 Vídeňská úmluva o smluvním právu.

⁹³ HAFNER, Gerhard, *The Intervention in Czechoslovakia – 1968*. In RUYS, Tom, CORTEN, Oliver, HOFER, Alexandra. *The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 145.

⁹⁴ Čl. 51 Vídeňská úmluva o smluvním právu.

⁹⁵ S/8761, Security Council Draft resolution (on the serious situation in Czechoslovakia), 22. 8. 1968.

⁹⁶ S/PV.1445, Security Council Official Records, 1445th meeting, 24. 8. 1968, s. 17, odst. 161.

⁹⁷ HAFNER, Gerhard, *The Intervention in Czechoslovakia – 1968*... s. 151

⁹⁸ Tamtéž s. 147.

Tento zásah nebyl ze strany Valného shromáždění ani Rady bezpečnosti, vzhledem ke stálému členství SSSR, odsouzen. Později byla invaze zavrhnuta všemi pěti státy, jimiž byla provedena, jako vměšování v rozporu s mezinárodním právem.⁹⁹

2.2.4. SSSR v Afghánistánu

Dne 25. prosince 1979 vstoupila vojska Sovětského svazu do Afghánistánu a jejich počet za pár dní vystoupal na 50 000. V noci 27. prosince 1979 zemřel afghánský prezident Hafizullah Amin během útoku na prezidentský palác.¹⁰⁰ Dle některých tvrzení byl zabit v rámci vnitřních bojů s nacionalistickými, revolučními silami.¹⁰¹ Jiné státy kladly za vinu Aminovu smrt sovětským vojskům.¹⁰² Byla to však Aminova vláda, kdo měl požádat SSSR o vojenskou pomoc. Těchto žádostí z afghánské strany údajně přišlo několik během dvou let. Již v roce 1978, za vlády prezidenta Tarakiho, následně měla žádat o intervenci Aminova vláda a po jeho smrti (a tedy již za přítomnosti sovětských vojsk) i vláda nová.¹⁰³ Sovětský svaz nikdy nespécifikoval, kdo konkrétně byl autorem žádosti o vojenskou pomoc.¹⁰⁴

Panovaly však pochyby ohledně pozvání Aminovou vládou, protože vládnoucí režim v Afghánistánu byl kritizován ze strany SSSR a byl označován za „tyranský“. Stejně tak prezidentova vražda dva dny po invazi svědčí proti skutečně danému souhlasu.¹⁰⁵ Byl to právě souhlas této vlády, který by byl nutný pro ospravedlnění intervence, jelikož přišel v době jejího úřadování. Nebyl-li dán, nemohl ani následný souhlas nově sestavené vlády tento akt legitimizovat, jelikož by již k porušení čl. 2 odst. 4 Charty došlo.

Za zmínku rovněž stojí fakt, že ač byla efektivní kontrola v době intervence SSSR do Afghánistánu podmínkou pro schopnost vlády pozvat vnější pomoc (a splnění této podmínky Aminovou vládou bylo sporné), nestalo se toto předmětem námitek ze strany mezinárodního společenství.¹⁰⁶

2.2.5. Panama 1989

I v případě invaze Spojených států do Panamy byl jako jeden z několika argumentů legalizujících akci použit souhlas panamských autorit. V tomto případě narazíme na problém jak s reprezentací státu, tak s okolnostmi vyslovení pozvání/souhlasu. Autorem byl totiž vítěz voleb Guillermo Endara, nicméně generál Noriega anuloval volby a vítěze neuznal, sám se ujal vlády.

⁹⁹ GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*... s. 96 – 97.

¹⁰⁰ NOLTE, Georg, BARKHOLDT, Janina. The Soviet Intervention in Afghanistan – 1979 – 80. In RUYS, Tom, CORTEN, Oliver, HOFER, Alexandra. *The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 297.

¹⁰¹ S/PV.2190, Security Council Official Records, 2190th meeting, 7, 9. January 1980, s. 12 odst. 112.

¹⁰² S/PV.2186, Security Council Official Records, 2186th meeting, 5. January 1980, s. 12 odst. 95.

¹⁰³ S/PV.2185, Security Council Official Records, 2185th meeting, 5. January 1980, s. 10 odst. 100.

¹⁰⁴ NOLTE, Georg, BARKHOLDT, Janina. The Soviet Intervention in Afghanistan... s. 301.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 300 – 301.

Endara složil prezidentskou přísahu ve stínu Americké invaze a souhlas k ní dal jen pár hodin před příchodem prvních jednotek Spojených států.¹⁰⁷ Tento případ je také zvláštní vzhledem ke skutečnosti, že USA a Panama byly ve válečném stavu v době intervence, jelikož Panama jej vyhlásila 15. 12. 1989 (jednotky USA byly vyslány 20. 12. 1989).¹⁰⁸

Narážíme zde tedy na rozpor demokraticky zvolené vlády a efektivní kontroly. Dále také na uznání reprezentace státu, v tomto případě totiž nepanovala většinová shoda na žádném z proklamovaných vůdců. Noriegův režim byl zavrhován, ale měl efektivní kontrolu nad územím. Naproti tomu Endara byl vítěz voleb, ale chyběla mu větší podpora ze zahraničí co do uznání jej jako představitele vlády státu.¹⁰⁹ Argument souhlasu nebyl užit přímo jako důvod, za ty byly deklarovány především ochrana vlastních občanů, podpora demokraticky zvolené vlády, zatčení Noriegy za obchod s drogami, ochrana práv plynoucích z úmluvy o Panamském průplavu a až závěrem bylo zmíněno uvítání zásahu ze strany demokraticky zvoleného prezidenta.¹¹⁰ Akce vyvolala nesouhlas u mnoha států, nedočkala se však zavržení na půdě Rady bezpečnosti, ale až následně rezolucí Valného shromáždění.¹¹¹

¹⁰⁷ TSAGOURIAS, Nicholas. The US Intervention in Panama – 1989. In RUYSS, Tom, CORTEN, Oliver, HOFER, Alexandra. *The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 427.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 437.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 428, 429.

¹¹¹ Tamtéž, s. 431.

3. Konstitutivní prvky institutu, vymezení vůči podobným výjimkám ze zákazu použití síly

V předchozích kapitolách jsme si nastínili vývoj institutu intervence na pozvání a jeho postupné formování. V této kapitole se zaměříme na jednotlivé prvky, které intervenci na pozvání vymezují a které ji tvoří, a jaký je její vztah k jiným výjimkám ze zákazu použití síly. Skutečností je, že intervence na pozvání se může často značnou mírou překrývat zejména s výkonem kolektivní sebeobrany, případně prodemokratickou intervencí.

3.1. Hlavní aspekty tvořící institut

Intervence na pozvání je, jak postavily na jistotu rozhodnutí ICJ *Nicaragua a Vojenských aktivit na území DRC*, se souhlasem úřadující vlády možná. Tato samotná skutečnost však přináší mnoho nevyjasněných otázek a odpovědi na ně je nutné hledat zejména v praxi států, reakci mezinárodního společenství na jednání států a názorech právních znalců.

Ústředním prvkem tohoto institutu je ono pozvání, respektive souhlas. Jak ukázal historický vývoj, klade praxe a právní názory států na souhlas jisté kvalitativní prvky, které musí být splněny, aby takovýto projev vůle legalizoval použití síly, jinak považované za protiprávní. Takovýmito hledisky jsou:

1. Časová souslednost souhlasu a realizace síly
2. Reprezentace hostitelského státu
3. Platnost pozvání
4. Rozsah pozvání

Dále je nutné přihlídnout k aspektu jež se vztahuje k vládě samotné, a tou je efektivní kontrola.

3.1.1. Časová souslednost souhlasu a realizace síly

Opět musíme odkázat na čl. 20, 26 Návrhu článků a jejich vzájemný vztah a interpretaci poskytnutou v kapitole 1.2., a tedy že porušení kogentního pravidla není jednání s předchozím souhlasem. Z tohoto důvodu je nutné trvat na vyslovení souhlasu ještě před skutečnou realizací použití síly. V opačném případě by bylo skutečně zasaženo do kogentního pravidla a vyvstaly by všechny z toho plynoucí následky. Byla by dovozena mezinárodněprávní odpovědnost intervenujícího státu a v případě naplnění kritéria „*závažného porušení závažku státu vyplývajícího z kogentní normy mezinárodního práva*“¹¹² by byly dovozeny následky podle čl. 41 Návrhu článků. Shodně uvádí Crawford, že případy, kdy je údajný souhlas k užití síly daný zpětně, jsou dle čl. 20

¹¹² Čl. 40 Návrh článků o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování.

vyloučeny. V takovémto případě se na zpětně danou autorizaci k použití síly bude pohlížet spíše jako na zřeknutí se práva nebo tacitní souhlas.¹¹³

Historie rovněž ukázala, že souhlas daný *ex post* jej znevěrohodňuje v očích mezinárodního společenství¹¹⁴ (viz dále v kapitole 3.1.3.). Stejně tak je vyloučený souhlas, jež by dala vláda, která by se zformovala až po uskutečnění intervence.¹¹⁵ Rovněž ani referendum uspořádané po provedení intervence nemůže legalizovat zásah, jak vyplývá z příkladu Rakouska okupovaného Nacistickým Německem v roce 1938.¹¹⁶

V tomto případě tedy spíše hovoříme skutečně o pozvání nikoli o souhlasu, jež používá zmíněný čl. 20. Jelikož pojem pozvání vnímáme pouze jako předcházející příchodu intervenujících sil. Kdežto souhlas jako takový může být dán předem i zpětně, a tak z tohoto výrazu samotného nedovodíme striktní nutnost předchozího projevu vůle.

3.1.2. Reprezentace hostitelského státu

Při posuzování osoby zastupující stát můžeme vycházet z názoru obsaženém v komentáři k Návrhu článků, a to že platnost souhlasu a jeho okolnosti je nutné hledat v ostatních normách mezinárodního práva.¹¹⁷ V tomto případě tedy jde o Vídeňskou úmluvu o smluvním právu (respektive ekvivalentní obyčejové pravidlo), konkrétně čl. 7, který vymezuje osoby, které jsou považovány za oprávněné za stát vystupovat při sjednávání právních závazků.

Nolte však přidává ještě další kritérium, a to že autor pozvání musí být nejvyšší možný státní orgán (v originále: „*the highest available State organ*“), aby byla zjevná jednotnost uvnitř státu.¹¹⁸ Za tokové mohou být považováni prezident či premiér,¹¹⁹ jen tak je podle Cortena možné vyjádřit skutečnost, že síla nebyla použita proti svrchovanosti státu.¹²⁰ Je otázkou, do jaké míry je tento požadavek závislý na vnitřním uspořádání státu a kompetencích vnitrostátních orgánů, tedy na právním řádu toho kterého státu.

Jednotnost státu je problematickým kritériem, přihlédneme-li ke skutečnosti, že intervence na pozvání je záležitostí spíše vnitřních ozbrojených konfliktů, u kterých je dána nejednotnost uvnitř státu jako samotná příčina jeho vzniku. Rovněž není zajištěna jednota panující na intervenci v případě, že je pozivatelem vláda utlačující své občany¹²¹ a mající pod svou mocí všechny vysoce postavené úřady, jež by byly způsobilé učinit pozvání. Kromě postavení

¹¹³ CRAWFORD, James. *State Responsibility: The General Part*. Cambridge: 1. vydání. Cambridge University Press, 2013. s. 287.

¹¹⁴ Viz Maďarsko (1956), Československo (1968), Afghánistán (1979)

¹¹⁵ DINSTEIN, Yoram. *Non-International Armed Conflicts*... s. 80.

¹¹⁶ HAFNER, Gerhard, *The Intervention in Czechoslovakia – 1968*... s. 153.

¹¹⁷ Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol. II (Part Two) s. 85 odst. 6...

¹¹⁸ NOLTE, Georg. Intervention by invitation. In: WOLFRUM, Rüdiger. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. s. 287 odst. 23.

¹¹⁹ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*... s. 352.

¹²⁰ CORTEN, Oliver. *The Law Against War*... s. 259.

¹²¹ Srovnání: Institut de Droit International, *Draft Resilution on 'Military Assistance on Request'*, čl. 3 odst. 1.

orgánu, který je autorem pozvání se v posledních letech z těchto důvodů přidalo i kritérium legitimacy vlády. Za takovou je považována vláda, která vyšla ze svobodných a rovných voleb.¹²² U vlády, která vyšla ze svobodných a rovných voleb, je presumováno zákonné zmocnění k pozvání.¹²³ Zohledňujeme-li kvalitativní aspekty, mohou v některých případech i převážit nad jednoznačně schvalovanou vládou ve státě, např. v Mali bylo učiněno pozvání subjektem, který byl označován za přechodné orgány.¹²⁴

Státy si udržují volnost v rozhodování, s kým chtějí vstupovat do svazků jako se suverénem, tedy koho budou uznávat jako reprezentaci státu. Děje se tak skrze uznání vlády státu, které je buď explicitní nebo se spíše dovozuje z interakce s daným režimem.¹²⁵ V období po konci Studené války můžeme sledovat nárůst kvalitativních požadavků na vládu, a to zejména zda byl režim výsledkem svobodných a rovných voleb.¹²⁶ Akcent na tento požadavek je dle Hendersona patrný např. v případech, kdy po rozpadu SSSR byla dána přednost demokratickým představitelům nástupnických států.¹²⁷ Mezinárodní uznání vlády státu může být protichůdné ke kritériu efektivní kontroly (viz kap. 3.1.5.). Tento fakt je možné ilustrovat např. na situaci v Libyi v roce 2011, kdy byla uznána NTC jako vláda Libye navzdory tomu, že faktickou kontrolu nad územím měl stále plukovník Kaddáfí.¹²⁸

3.1.3. Platnost pozvání

Čl. 20 Návrhu článků požaduje, aby byl dán platný souhlas. Platnost takového souhlasu, jak bylo výše zmíněno, budeme posuzovat podle jiných norem a opět přihlédneme k pravidlům kodifikovaným ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu. Obecně se nevěnuje příliš pozornosti specifikaci, co přesně se pod termínem platnost dovozuje. Můžeme tedy usuzovat, kromě toho, že musí být dán a nesměl být vzat zpět, musí absentovat okolnosti, které by jej zneplatňovaly. Zejména okolnosti uvedené v čl. 48 až 53 připadají v úvahu.

Shodně uvádí ILC, že souhlas může být zneplatněn omylem, podvodem, úplatkem nebo donucením.¹²⁹ K platnému souhlasu je tedy nutné, aby byla projevena skutečná, svobodná vůle státu.¹³⁰ Souhlas musí být vyjádřen skutečně, nikoli pouze presumován.¹³¹ Visser dovozuje, že

¹²² Tamtéž s. 285-286 odst. 17.

¹²³ NOLTE, Georg. Intervention by invitation... *Encyclopedia of Public International Law*... s. 286.

¹²⁴ Rezoluce Rady bezpečnosti, ze dne 25. 4. 2013, RB S.C. Res. 2100.

¹²⁵ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*... s. 357.

¹²⁶ FOX, Gregory. Intervention by Invitation... s. 817, 833. K vzestupné tendenci požadavků na demokratickou legitimaci vlády v období po Studené válce viz FRANCK M. Thomas, The Emerging Right to Democratic Governance, *The American Journal of International Law*, Vol. 86, No. 1. (1992), s. 46-91.

¹²⁷ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*... s. 357.

¹²⁸ Tamtéž, s. 358.

¹²⁹ Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol. II (Part Two) s. 73 odst. 6...

¹³⁰ Jak uvádí Dinstein pro případ vnitřního ozbrojeného konfliktu, není však důvod proč by tato skutečnost neměla platit i pro případ mezinárodního ozbrojeného konfliktu. DINSTEN, Yoram. *Non-International Armed Conflicts in International Law*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. s. 79.

¹³¹ Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol. II (Part Two) s. 73 odst. 6...

souhlas nemusí být dán veřejně, dokud je zjevný. To vzhledem k tomu, že ICJ dovedl konkludentní vzetí souhlasu zpět v rozsudku *Vojenských aktivit na území DRC*, a vzhledem k případům, kdy byl dán souhlas implicitně.¹³² Co se týče čl. 53 (rozporu s kogentními normami), můžeme obdobně zohlednit výklad uvedený v první kapitole, týkající se čl. 26 Návrhu článků.

Platný souhlas může být kdykoli vzat zpět, jak uvedl ICJ.¹³³ Setrvává-li intervenující stát stále na území i přes vůli hostitelského státu, dochází tím k porušení kogentního pravidla mezinárodního práva, které zakazuje užití síly.

Platnost souhlasu nás přivádí opět k smluvně zakotvené intervenci, jak bylo zmíněno v části 1.2.2. Souhlas, k němuž se strana zavázala smluvně, může působit dojmem, že je definitivní a je-li platně uzavřena smlouva, netřeba znovu zjišťovat jeho platnost. Nicméně v takovýchto případech musí být dán tzv. dvojitý souhlas, tedy jak souhlas vyjádřený ve smlouvě, tak *ad hoc* daný pro nastalý případ.¹³⁴ Tento názor tak konvenuje s názorem ICJ ve věci ozbrojených aktivit na území DRC, že souhlas může být hostitelským státem kdykoli vzat zpět.

3.1.4. Rozsah pozvání

Dalším důležitým aspektem, který je nutné zohledňovat, je rozsah, který byl v pozvání vymezen. Vzhledem k tomu, že jde o výlučnou sféru státu a je jeho vůlí, že vojenskou přítomnost na svém území snáší, je pouze na něm, jaké limity pro tento pobyt zvolí a jak trvání vymezí. Limity mohou být vymezeny druhem plněných úkolů jako např. policejní činnost, aktivní vojenská podpora, či plná účast na bojových operacích. Rovněž tak časově (na pevně stanovenou dobu, do určitého momentu apod.), či místně omezeny (například jen na exponovaný region, konkrétní infrastrukturu atp.).

To, že souhlas tvoří pro intervenující stát hranice, jak bylo výše zmíněno, dokládá i rozsudek ICJ *Vojenské aktivity na území DRC*.¹³⁵ Limity ovšem nejsou bezbřehé, tyto limity můžeme spatřovat zejména v rozporu s kogentními pravidly mezinárodního práva¹³⁶ a rozporu s Chartou¹³⁷.

3.1.5. Efektivní kontrola

Efektivní kontrola nad územím je aspekt institutu, který však již nesouvisí přímo s pozváním samotným, ale je považován za kritérium spojované se stranou konfliktu, která je autorem pozvání. Test efektivní kontroly je institutem tradičního mezinárodního práva a byl užíván

¹³² VISSER, Laura. *May the Force Be with You...* s. 36.

¹³³ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, *vojenské aktivity na území DRC...*, odst. 47.

¹³⁴ DINSTEIN, Yoram. *Non-International Armed Conflicts...* s. 81.

¹³⁵ Tamtéž, odst. 52.

¹³⁶ Čl. 53 Vídeňská úmluva o smluvním právu.

¹³⁷ Čl. 103 Charty Organizace spojených národů.

zejména v období před Chartou¹³⁸. Nicméně prvek skutečné moci bývá hodnocen stále, například nedostatek kontroly nad územím k učinění pozvání byl vytykán již například Aminovu režimu v Afghánistánu, na jehož souhlasu se zakládala sovětská intervence.¹³⁹

Efektivní kontrolu můžeme v mezinárodním právu rozlišovat ve vícero rovinách, jako je efektivní kontrola státu nad ozbrojenými skupinami¹⁴⁰ nebo efektivní kontrola jako prvek přičitatelnosti.¹⁴¹ V tomto případě jde však o kontrolu státní moci nad vlastním územím státu a jeho obyvateli, tedy o prvky, jež jsou považovány za základní znaky státu.

Zamani a Nikouei vychází z arbitrážního rozhodnutí *Tinoco*¹⁴² a *Charles Jansen*¹⁴³, dle nich vymezují kritéria testu efektivní kontroly takto:

- 1) úplná vládní kontrola;
- 2) všichni spadající pod pravomoc státu uznávají jeho autoritu;
- 3) nezávislost vlády na vnějších silách, schopnost udržení se u moci bez pomoci cizího státu.¹⁴⁴

Nutno říct, že vůči těmto kritériím by obstála jen málokterá vláda hasící vnitřní nepokoje většího rozsahu. Dále pak, vztáhneme-li tyto požadavky na vnitřní ozbrojený konflikt (který je pro intervenci na pozvání primárním viz kapitola 1.3.), tak by nebylo možné učinit pozvání téměř v žádném případě. Vždyť samotná existence výrazné opozice, tedy entity do jisté míry neuznávající státní moc, je podstatou vnitřního konfliktu. Stejně tak požadavek udržení se u moci bez vnější pomoci – stát, jež zvládá vnitřní nepokoje, nehledá pomoc v zahraničí. Tato teorie tak stojí v rozporu s dlouhodobou praxí států. Jako výhodu testu efektivní kontroly spatřují Zamani a Nikouei v tom, že jde o otázku faktickou, nikoli právní nebo politickou, jakou je uznání vlády.¹⁴⁵ Naproti tomu Wippman mluví o úřadující uznávané vládě, která kontroluje politický aparát a většinu území státu.¹⁴⁶ To už je představitelnější k požadování po úřadující vládě, hledající zahraniční pomoc.

Požadavek na efektivní kontrolu tak nemůže být absolutní, ale je bezesporu, že jistá dávka výkonu pravomoci nad územím a obyvateli musí existovat. Pro možnost učinit pozvání tak vláda

¹³⁸ ZAMANI, Masoud, NIKOUEI, Majid. Intervention by Invitation, Collective Self-defence and the Enigma of Effective Control. *Chinese Journal of International Law*, roč. 16, č. 4, 25. 12. 2017, s. 668, odst. 11.

¹³⁹ NOLTE, Georg, BARKHOLDT, Janina. The Soviet Intervention in Afghanistan... s. 301.

¹⁴⁰ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora... (*Nicaragua v. United States*), odst. 106.; Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, ze dne 15. 7. 1999, *Duško Tadić*, odst. 137.

¹⁴¹ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, ze dne 24. 5. 1980, *Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran (United States of America v. Iran)*, odst. 60 - 68.

¹⁴² Rozhodnutí, ze dne 18. 10. 1923, *Aguilar-Amory and Royal Bank of Canada claims (Great Britain v. Costa Rica)*.

¹⁴³ Rozhodnutí, ze dne 4. 7. 1868, *Case of Charles J. Jansen v. Mexico, opinion of the Commission delivered by the United States Commissioner, Mr. Wadsworth*.

¹⁴⁴ ZAMANI, Masoud, NIKOUEI, Majid. Intervention by Invitation, Collective Self-defence... s. 371, odst. 16.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 675, odst. 23.

¹⁴⁶ WIPPMAN, David. Military Intervention, Regional Organizations, and Host-State Consent. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 1996, roč. 7, s. 214.

musí ukázat alespoň minimální množství kontroly nad územím.¹⁴⁷ Tento požadavek je kladen například proto, aby se zabránilo intervenčním výzvám ze strany loutkových režimů, falešných či exilových vlád.¹⁴⁸

Někteří autoři se domnívají, že kapacita úřadující vlády pozvat vnější síly ve vztahu k vlastní vnitřní kontrole nad územím a obyvateli se postupně snižuje, až o toto právo přijde.¹⁴⁹ Jsou však dány výjimky, kdy toto právo bude upřeno úřadující vládě již od samotného počátku, nehledě na její kontrolu nad územím. Za takové obecně platí boj, který je realizací práva na sebeurčení, nebo vlády uplatňující apartheid nebo dopouštějící se genocidy.¹⁵⁰ Nolte též uvádí, že vláda, která vyšla ze svobodných a rovných voleb pod mezinárodním dohledem, případně je obecně považována za svobodně zvolenou, si patrně zachová právo pozvat vojsko dalšího státu i v případě, že ztratila téměř všechnu efektivní kontrolu.¹⁵¹

Dalším případem narážejícím na problematiku kontroly nad územím je fenomén rozvrácených států. Jde o případy, kdy je svržena vláda, která není následně nahrazena jinou a země se ocitá v boji o moc jednotlivých frakcí a ozbrojených skupin. V tomto případě pak žádná z těchto frakcí není schopná učinit pozvání pro vnější síly. Nicméně existují názory, že přišly-li cizí jednotky již před rozpadem státu na základě pozvání vlády, samotná ztráta kapacit vlády se jich nedotýká.¹⁵²

3.2. Odlišení intervence na pozvání od blízkých způsobů použití síly

3.2.1. Kolektivní sebeobrana

Ač se tyto dva právní konstrukty mohou jevit dosti podobně, již na první pohled mezi nimi panuje zjevný nepoměr co do právního zakotvení. Sebeobrana a kolektivní sebeobrana jsou zakotveny v čl. 51 Charty a jsou jí považovány za přirozené právo. Naproti tomu, jak jsme si ukázali, intervence na pozvání nemá právní základ ve smluvním právu a kolem jeho původu panují nejasnosti stejně jako kolem institutu jako takového. Tomu, že jde o instituty, jež se vzájemně prolínají nasvědčuje i skutečnost, že četné případy, v nichž hrál roli souhlas, byly intervenujícími státy současně obhajovány také výkonem sebeobrany, kolektivní sebeobrany.

Odlišností je, že k výkonu kolektivní sebeobrany je nutný předchozí ozbrojený útok, kdežto intervence na pozvání žádný takovýto požadavek neobsahuje.¹⁵³ Za ozbrojený útok je dle ICJ

¹⁴⁷ NOLTE, Georg. Intervention by invitation... *Encyclopedia of Public International Law*... s. 286.

¹⁴⁸ Tamtéž; ZAMANI, Masoud, NIKOUEI, Majid. Intervention by Invitation, Collective Self-defence... s. 670, odst. 15.

¹⁴⁹ FOX, Gregory. Intervention by Invitation... s. 818.

¹⁵⁰ NOLTE, Georg. Intervention by invitation... *Encyclopedia of Public International Law*... s. 286, 287.; WIPPMAN, David. Military Intervention, Regional Organizations... s. 215.; Pro srovnání Fox tuto výjimku považuje na rozdíl od těchto autorů nikoli za jednoznačnou ale za kontroverzní viz: FOX, Gregory. Intervention by Invitation... s. 818.

¹⁵¹ NOLTE, Georg. Intervention by invitation... *Encyclopedia of Public International Law*... s. 286.

¹⁵² DINSTEIN, Yoram. *Non-International Armed Conflicts*... s. 83.

¹⁵³ VISSER, Laura. May the Force Be with You... s. 27.

možné považovat nejzávažnější formy použití síly.¹⁵⁴ Tato odlišnost se může projevit v případě násilí ze strany nestátního subjektu. Mezi odbornou veřejností nepanuje jednoznačná shoda, zda je možné, aby pachatelem ozbrojeného útoku byl někdo jiný než stát.¹⁵⁵ Kromě ozbrojeného útoku je dále pro výkon kolektivní sebeobranu požadováno, aby stát proti němuž ozbrojený útok vedl deklaroval, že na něj bylo útočeno a musí požádat třetí stát o pomoc.¹⁵⁶

Dalším rozdílem je omezenost intervence na pozvání na území hostitelského státu, kdežto kolektivní sebeobrana může zasáhnout i území útočícího státu.¹⁵⁷ Opírá-li se tedy použití síly intervenujícího státu o pozvání hostitelského státu, nemůže výkon síly překročit hranice tohoto státu. Kdyby tak bylo důvodem pozvání ohrožení od útočícího státu mohly by vojenské operace spočívat pouze ve vytlačení nepřátelských jednotek z území státu. V případě kolektivní sebeobranu takovéto omezení dáno není.¹⁵⁸ Jeví se tedy jako praktičtější pro širší paletu možností vojenských prostředků přiklonit se spíše k výkonu sebeobranu, jsou-li naplněny její kritéria. Shodně uvádí Fox, že v případě intervence na žádost opozice se stát nemusí dovolávat pomoci na základě pozvání, ale může se spoléhat pouze na sebeobranu.¹⁵⁹

Je otázkou, zda v případě nastíněném výše, by měl intervenující stát možnost dovolávat se práva na sebeobranu v případě napadení svých jednotek zasahujících na území hostitelského státu. V případě že ano, poté by se intervence na pozvání změnila na (souběžný) výkon sebeobranu dvou států, tedy nejspíš kolektivní sebeobranu a jakékoli výše nastíněné rozdíly by se slily.

Rozdíl nastane v situaci výkonu sebeobranu proti nestátnímu aktéru, což bude pro současné případy ozbrojených konfliktů typické (takovými mohou být povstalecké skupiny, teroristické organizace apod.). Jak bylo výše zmíněno – nepanuje totiž shoda na tom, zdali je výkon sebeobranu možný i v případě, není-li útočníkem stát.¹⁶⁰ Čl. 51 Charty, kde je zakotveno právo na sebeobranu je výjimkou z čl. 2 odst. 4, ztotožníme-li se však s argumentací nastíněnou v kap. 1.1.

¹⁵⁴ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. 6. 1986, ...(*Nicaragua v. United States*), odst. 191.; Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 6. 11. 2003, *Case Concerning Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, odst. 51.

¹⁵⁵ ORAKHELASHVILI, Alexander. Changing Jus Cogens Through State Practice? The Case of the Prohibition of the Use of Force and its Exceptions. In WELLER, Marc. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015. s. 171-173. Naopak Henderson shrnuje, že ozbrojeného útoku se může dopustit i nestátní subjekt: HENDERSON, Christian. *The Use of Force and international Law*... s. 211.

¹⁵⁶ WOOD, Michael. Self-Defence and Collective Security: Key Distinctions. In WELLER, Marc. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015. s. 654.

¹⁵⁷ VISSER, Laura. May the Force Be with You... s. 27.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 28.

¹⁵⁹ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War*... s. 49.

¹⁶⁰ Blíže k problematice sebeobranu vůči nestátnímu subjektu viz PETERS, Anne, MARXSEN, Christian, a kol. Self-Defence Against Non-State Actors: Impulses From The Max Planck Dialogues on The Law of Peace and War, *MPIL Research Paper Series*, No. 2017-07.

této práce a tedy, že intervence na pozvání nekoliduje s čl. 2 odst. 4, byl by její výkon možný i v případě, že by byla sebeobrana vyloučena.

3.2.2. Prodemokratická intervence

Pod pro-demokratickou intervencí si můžeme představit zásah ze strany jiného státu nebo mezinárodní organizace na straně demokratických představitelů domovského státu, kteří jsou do té či oné míry vyřazení z efektivní kontroly. Můžeme se setkat s názorem, že se do značné míry překrývá s intervencí na pozvání.¹⁶¹

Tento způsob intervence bývá členěn na pro-demokratickou intervenci s autorizací Rady bezpečnosti nebo bez něj.¹⁶² Za formu bez souhlasu Rady bezpečnosti Wippman považuje souhlas, který dále dělí podle způsobu vyjádření: daný vypuzenou vládou nebo smluvně.¹⁶³ Můžeme tedy dovést, že pro-demokratická intervence je intervence s vymezeným účelem, který však sám není právním důvodem k použití síly a musí se na nějakém jiném zakládat. Když odložíme autorizaci Radou bezpečnosti jako samostatný důvod, tak pro naše účely lze tedy shrnout, že jde o podkategorii intervence na pozvání s konkrétním cílem, a to podpory demokracie.

Francie a Spojené království v období Studené války i po ní, často intervenovali ve státech, jež bývaly jejich koloniemi a navraceli k moci jim přátelsky nakloněné vlády, které byly svrženy během ozbrojených převratů. Dle Wippmana, dokud jsou takové intervence pouze malého rozsahu a jsou rychlé, je s pučisty nakládáno jako s dočasnými uzurpátory jejichž *de facto* vláda nekonkuruje vládě původní.¹⁶⁴ Vzhledem k této skutečnosti se domnívá, že bývalé koloniální mocnosti by měly mít určitý prostor při asistenci bývalým koloniím při udržování pořádku, přestože by takovéto intervence nemusely být v jiných případech akceptovány.¹⁶⁵ Bylo by možná však vhodnější tyto historické případy interpretovat skutečně ve vztahu k demokraticky ustaveným vládám (ve světle intervencí na Haiti 1990 nebo Sierra Leone 2000), než k jakémusi postkoloniálnímu dohledu. Důvod, že jde právě o bývalé vládcy, na koho se ex-kolonie obrací, je možné hledat v úzkých vazbách, které spolu tyto státy vzájemně udržují, díky jazykové blízkosti apod.

¹⁶¹ HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*... s. 359.

¹⁶² WIPPMAN, David. *Pro-Democratic Intervention*... s. 802.; HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*... s. 359.

¹⁶³ WIPPMAN, David. *Pro-Democratic Intervention*... s. 805.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 806.

¹⁶⁵ Tamtéž.

4. Praxe po skončení Studené války – kolektivní model

Nyní je však nutné pokusit se vykreslit jaké jsou skutečné podmínky, které ovládají aplikaci intervence na pozvání, a jak je institut používán v současnosti. Jako moment, který má značný vliv na intervenci na pozvání, můžeme považovat konec Studené války a s ní rozpad bipolárního uspořádání světa. Etapy významné pro tvorbu institutu můžeme rozeznávat například následující:

- 1) od poloviny Studené války do jejího konce;
- 2) od konce Studené války do 11. září 2001;
- 3) doba po 11. září; a každé období přináší normativní inovace.¹⁶⁶

První dvě fáze byly zhruba nastíněny v kapitole 2 a je to právě poslední fáze, která bude dále předmětem zkoumání.

4.1. Kvantifikace případů

Jak bylo rozebráno výše, teoretických přístupů k institutu je celá řada, stejně tak praxe států se liší a v průběhu času se dosti vyvíjí. V této spleti komentářů, názorů, prohlášení a rezolucí není snadné (ne-li dokonce nemožné) nalézt, když už ne jednoznačné, tak alespoň většinově přijímané východisko. V tomto ohledu můžeme označit za přelomový a unikátní příspěvek Gregoryho H. Foxe, *Invitation to Intervene After the Cold War: Toward a New Collective Model*¹⁶⁷, který odhlíží od kazuistického přístupu zkoumání jednotlivých případů (jak tomu bylo většinou doposud), ale naopak se snaží vytvořit ucelenou statistiku, založenou na reakcích Rady bezpečnosti na nastalé případy intervence na pozvání, a to od roku 1990 do 2017.

Fox vychází z dat v databázi Uppsala Conflict Data Program¹⁶⁸, což je program mapující ozbrojené konflikty a organizované násilí, který tvoří databázi sahající asi 40 let zpět do minulosti.¹⁶⁹ Z databáze byly vybrány pouze vnitřní ozbrojené konflikty od roku 1990, kde byly poskytnuty vojenské jednotky bojující straně.¹⁷⁰ Co se týče vnitřního ozbrojeného konfliktu používá Fox definici UCDP, kde je definován jako: konflikt, který nastane mezi vládou a jednou či více ozbrojených opozičních skupin, který si vyžádá nejméně 25 padlých v boji za kalendářní rok.¹⁷¹ Dále musí konflikt zahrnovat: vládu (politický systém, svržení ústřední vlády nebo změnu jejího složení) nebo území (změna kontroly nad územím – mezistátní konflikt, odtržení či vyhlášení autonomie – vnitrostátní konflikt).¹⁷²¹⁷³ V této definici není zohledněn první aspekt,

¹⁶⁶ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...* s. 9.

¹⁶⁷ V podobě konceptu z 8. října 2018, prezentovaného na Max Planck Dialogues on the Law of Peace and War, který proběhl 8. – 9. listopadu 2018 v Heidelbergu.

¹⁶⁸ <https://ucdp.uu.se/encyclopedia>

¹⁶⁹ Department of Peace and Conflict Research, *About UCDP*. [cit. 29. srpna 2020]. Dostupné na <<https://www.pcr.uu.se/research/ucdp/about-ucdp/>>.

¹⁷⁰ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...* s. 31-32.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 35.

¹⁷² Tamtéž, s. 36.

kterým se vyznačuje vnitřní ozbrojený konflikt dle případu *Tadić*, a tím je stupeň organizovanosti opozičních skupin.¹⁷⁴ K odlišení politicky organizovaného násilí a kriminálního násilí v tomto případě však slouží (dle Foxe) právě kritérium, že musí být zahrnuta buď vláda nebo území.¹⁷⁵

Fox tak vytváří jedinečnou analýzu založenou na kvantifikaci nastalých případů a reakcí Rady bezpečnosti. Tato data dále konfrontuje se čtyřmi vymezenými teoriemi, které identifikoval jako hlavní přístup k intervenci po skončení Studené války a hodnotí, zda ob stojí ve světle praxe Rady bezpečnosti. Mezi tyto teorie zahrnuje kromě přístupu *Nicaragua* a *Institut de droit international*, ještě prodemokratickou intervenci a pomoc při boji proti terorismu.¹⁷⁶ Je to právě takovýto přístup zakládající se na kvantifikaci, který se jeví relevantní vzhledem ke snaze této práce nezabřednout do nekončících kazuistik.

Celkově bylo identifikováno 44 případů intervence na pozvání mezi léty 1990 a 2017 z čehož na 75% (33/44) z nich Rada bezpečnosti zareagovala – odsoudila 22% (10), schválila 36% (16), přijala stanovisko, které intervenci ani neodsuzuje ani neschvaluje 15% (7).¹⁷⁷

4.1.1. Doktrína Nicaragua

Význam rozsudku ICJ *Nicaragua* byl popsán výše (kap. 1.2.2. a 1.3.1.). Nicméně tvrzení, že vláda je vždy oprávněna pozvat zahraniční pomoc v boji proti povstalcům nejspíše neobstojí. Dle Foxovy analýzy bylo případů, kdy stanula vláda proti rebelům 15. Z toho 20% (3/15) případů bylo Radou bezpečnosti zavrženo, 33% (5/15) mělo její souhlas a k 26% (4/15) nepřijala žádné stanovisko (z čehož jednu z nich následně podpořilo Valné shromáždění).¹⁷⁸

Budeme-li považovat nepřijetí žádného stanoviska jako tacitní svolení, souhlasila Rada bezpečnosti s většinou z nich. Celkový počet případů nebyl příliš vysoký, a proto je jejich výpovědní hodnota omezená¹⁷⁹, nicméně je patrné, že Rada bezpečnosti nesdílí názor, že by každé pozvání vládou bylo možné považovat za legální použití síly. Vzhledem ke skutečnosti, že proces dekolonizace považujeme v tomto období již za uzavřený, nebude tento postoj odůvodňovat právo na sebeurčení národů.

Fox se domnívá, že z dat lze vyčíst, že od roku 2000 lze sledovat vzestupný trend angažovanosti Rady jak ve vnitřních ozbrojených konfliktech, tak v inklinaci k provládáním

¹⁷³ Podrobnější rozbor metodologie získání dat viz FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...*, s. 30-36.

¹⁷⁴ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, ze dne 2. 10. 1995, *Prosecutor v. Dusko Tadić*, odst. 70. FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...*, s. 36.

¹⁷⁵ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...*, s. 36.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 11 – 30.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 36.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 41.

¹⁷⁹ Tamtéž.

zásahům.¹⁸⁰ Nutno však podotknou, že co se týče pomoci rebelům proti vládě, ztotožnila se Rada s rozsudkem a žádnou z 9 takových intervencí neschválila, konkrétně 6 odsoudila.¹⁸¹

4.1.2. Pohled *Institut de droit international*

Postoj IDI k intervenci na pozvání do vnitřního ozbrojeného konfliktu, ve kterém můžeme spatřovat pokračující linii *Negative Equality* principu, byl nastíněn v kap. 1.3.2. Tedy ve zkratce, že vláda je oprávněna povolát pomoc zvenčí dokud intenzita nedosahuje vnitřního ozbrojeného konfliktu, potažmo občanské války.

Tento pohled by bylo možné zavrhnout již při prvním pohledu na celkovou statistiku (kap. 4). Situaci však trochu komplikují vlastní definice konfliktů, jež UCDP má. Ze všech 44 konfliktů bylo 37 považováno za „zmezinárodněný vnitřní konflikt“, za které je považován konflikt se zásahem zvenčí.¹⁸² Naopak za čistě vnitřní bylo považováno pouze 6 z nich. Dle Foxe je nepravděpodobné, aby tato internacionalizace ve statistikách byla způsobena předchozí intervencí.¹⁸³

Musíme však konstatovat, že ani názor IDI, ač je pokračovatelem klasického institutu mezinárodního práva, neobstojí vůči praxi. Jelikož z 6 intervencí do čistě vnitřního konfliktu byla Radou neschválena pouze jedna.¹⁸⁴

4.1.3. Teorie prodemokratické vlády

Tuto další legitimaci použití síly, s níž se můžeme setkávat, jsme výše (kap. 3.2.2.) označili nikoli za právní důvod použití síly, ale jako účel, k němuž užití síly směřuje. Ve Foxem hodnocené databázi se nacházelo 5 případů intervence na pozvání jež si kladly za účel podpořit demokraticky zvolenou vládu. Z nich pouze jedna byla odsouzena, dvě schváleny, jedna zůstala bez odezvy a poslední stanovisko nebylo ani odsuzující ani schvalující.¹⁸⁵ Případy, k nimž dala Rada bezpečnosti svůj souhlas byly intervence v Sierra Leone a Jemenu.

Rozmístění jednotek Spojeného království na území Sierra Leone v roce 2000, na které však Rada bezpečnosti ve své rezoluci neodkázala, avšak většina států vyjádřila svůj souhlas,¹⁸⁶ měla hned několik cílů. Krom ochrany vlastních státních příslušníků, tak ještě pomoc demokraticky zvolené vládě a poskytnutí podpory mírové misi OSN.¹⁸⁷ Jemen je příkladem vlády, která vyšla z voleb jako vítěz a následně byla zpochybněna severem země (kde žijí Hútióvé) za neprávem zvolenou. Vláda měla podporu OSN a GCC, svržený prezident Hadi byl autorem

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 47.

¹⁸² Uppsala Conflict Data Program. *UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset Codebook*, Version 18.1, s. 10. [cit. 29. srpna 2020]. Dostupné na: <<https://ucdp.uu.se/downloads/ucdpprio/ucdp-prio-acd-181.pdf>>

¹⁸³ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...*, s. 49.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 50.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 54-55.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 55.

¹⁸⁷ GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force...* s. 94.

žádosti o pomoc ze strany GCC. Hadiho vláda si nezískala mezinárodní podporu jako taková, ale na základě skutečnosti, že ofenziva Hútiú přerušila proces demokratizace.¹⁸⁸

Oba tyto případy tak byly možností pro Radu bezpečnosti přiklonit se ke kritériu efektivní kontroly, nicméně tak ani v jednom případě neučinily a přiklonily se k vládě, která vyšla z demokratického procesu.¹⁸⁹

4.1.4. Pomoc při boji proti terorismu

Posledním teoretickým přístupem, který Fox zahrnul do své práce, jsou protiteroristické operace. Jde také o hledisko, které zatím nebylo v této práci rozebráno. Stejně jako v případě prodemokratického zásahu, jde o případ, kdy nebudeme hodnotit souhlas k intervenci jako takový, zda toto právo existuje či nikoli (jako v případě IDI a *Nicaragua*), ale jde opět o účel, jehož má být intervencí dosaženo. Fox se domnívá, že boj proti mezinárodnímu terorismu je ze všech čtyř hodnocených přístupů nejméně kontroverzní a existuje jen málo, jestli vůbec, reakcí států upírajících legitimitu protiteroristického zásahu.¹⁹⁰

Zde opět narážíme na rozpor, jde-li o výkon kolektivní sebeobranu nebo intervenci na pozvání (viz 3.2.1.). Opět půjde o praktické dopady a tedy např. že sebeobrana může přesáhnout hranice dotčeného státu, kdežto intervence na pozvání nikoli. Pakliže jsme v případě mezistátního konfliktu preferovali kolektivní sebeobranu, v případě protiteroristického boje tomu může být opačně. Jak bylo zmíněno výše, nepanuje shoda, zdali je přípustný výkon sebeobranu proti nestátnímu subjektu. Bude-li tedy stát vystaven ohrožení ze strany teroristické skupiny, která operuje na jeho území a bude nad jeho kapacity její nebezpečí eliminovat, může se dovolat pomoci zvenčí skrze pozvání. Státy se tak vyhnu prokazování, že došlo k ozbrojenému útoku na některý z nich ze strany nestátního subjektu. Což můžeme pokládat za důvod tak častého použití síly na pozvání v případě teroristické hrozby.

Dalším problematickým aspektem je vymezení, co terorismus vlastně je a jak se případně liší od jiných forem boje, jako jsou povstalecká hnutí, běžného kriminálního násilí, organizovaného zločinu apod. Definice terorismu existuje celá řada, v odborné veřejnosti však nepanuje shoda na jediné ucelené formulaci.¹⁹¹ Definice bývají upravovány v mezinárodních smlouvách, případně si je určují národní vlády.¹⁹² Vzhledem k obecně přijímané koncepci boje proti terorismu bývá pojem

¹⁸⁸ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...*, s. 57-60.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 61.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 29.

¹⁹¹ TOWNSHEND, Charles. *Terrorism: A Very Short Introduction*. 3. vydání: Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 22.

¹⁹² Tamtéž. WATKIN, Kenneth. *Fighting at the Legal Boundaries. Controlling the Use of Force in Contemporary Conflict*. New York: Oxford University Press, 2016. s. SAUL, Ben. *Defining Terrorism in International Law*. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2010. s. 190.

teroristy/teroristické skupiny často státy zneužíván kvůli jeho politickým konotacím.¹⁹³ Proto se jeví pro účely mezinárodního práva nejvhodnější, aby byl subjekt uznáván jako teroristická organizace v co nejširším zastoupení, případně i mezinárodními organizacemi, aby bylo možné předejít zneužívání ze strany národních vlád.

Co se týče odlišení od „běžného“ povstání (případně partyzánů, v původním textu *guerilla*) vymezuje Boot následující body, které mohou terorismus a povstání vzájemně odlišovat:

1. Povstání usiluje o kontrolu nad územím, kdežto teroristické skupiny zpravidla ne.
2. Povstalecké skupiny jsou zpravidla podstatně početnější než teroristické organizace.
3. Povstalecká hnutí udržují své operace v oblastech uznávaných válečných zón, kdežto teroristé operují na domácí frontě.
4. Povstání usiluje o fyzické zničení nepřítele, teroristé usilují o spektakulární útoky.

Zároveň však uvádí kontinuitu s ozbrojeným konfliktem, který může začít akty terorismu, které se následně zformují v povstání za užití konvenční síly, až případně zbraní hromadného ničení.¹⁹⁴ Toto dělení však v současnosti nemusí být dostatečné, podíváme-li se na vzestup tzv. Islámského státu¹⁹⁵, nebo na splývání teroristických organizací s etnickými konflikty.¹⁹⁶

I praxe Rady bezpečnosti je, přes všechny tyto sporné body, postupu boje proti terorismu nakloněna, jelikož z 15 případů intervence na pozvání s protiteroristickým motivem bylo 9 z nich Radou schváleno, a naopak žádná z nich nebyla odsouzena.¹⁹⁷ Tento důvod tak můžeme považovat za obecně nejvíce přijímaný v mezinárodním společenství. Rovněž IDI považuje teroristické akce spadající mimo rezoluci zakazující vojenskou asistenci na požádání za legální důvod. Ovšem v případě, že nepřekročí hranici vnitřního ozbrojeného konfliktu.¹⁹⁸

4.1.5. Zhodnocení

Co je však možné vyvodit z výše zmíněných čísel? Jsme zvyklí spíše než hodnotit případy v rámci statistik, tak hledat precedenty, které prolamují pravidla, tvoří nová nebo konstatují jejich existenci. Jak jsme si však ukázali, je celá řada názorů a jim odporujících protinázorů táhnoucí se mezinárodním právem notnou dobu, byť jen od rozsudku *Nicaragua* z roku 1986 se odborná debata ohledně intervence na pozvání posunula jen minimálně. Jednotlivé příspěvky tak byly zpravidla stavěny na konkrétních případových studiích, snažících se stanovit obecné pravidlo,

¹⁹³ WATKIN, Kenneth. *Fighting at Legal Boundaries...* s. 190.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 191.

¹⁹⁵ Viz mapa území tzv. Islámského státu: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45547595>>. Dalším příkladem odlišení od výše uvedeného schématu mohou být separatisté na východě Ukrajiny, jejich teritoriální državy viz: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-27308526>>.

¹⁹⁶ LÉVY, Bernard-Henri. SOS, křesťanům z Nigerie. *Respekt*, 2020, roč. 31, č. 5, s. 37 – 42.

¹⁹⁷ FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War...*, s. 61. Dále uvádí, že podpora USA vládě v Jemenu zůstala bez odezvy Rady, ale byla schválena EU, jako další argument pro četnost využití.

¹⁹⁸ Institut de Droit International. *Present Problems of the Use of Force in International Law Sub-Group C – Military assistance on request*. Rhodes, 2011, čl. 2 odst. 1.

kterým kontrovaly jiné případové studie toto pravidlo vyvracející. Z těchto čísel však alespoň můžeme ilustrovat hned několik trendů jež se v rámci intervence na pozvání objevily.

1) Tendence řešit nastanuvší spory kolektivně. Reakce Rady bezpečnosti na 75% všech případů, s tím že u konfliktů, které začaly po roce 2010, reagovala na všechny.¹⁹⁹ Což svědčí o skutečnosti, že je tento orgán podstatně akceschopnější, než v období Studené války (viz 2.2.), je tedy možné a žádoucí dosáhnout řešení konfliktů kolektivní cestou a také zásahy kolektivně hodnotit, podstatně více než tomu bylo v minulosti.

2) Důvody a okolnosti intervence stejně jako legitimita vlády hrají roli při jejím hodnocení. Tuto tezi potvrzují případy protiteroristických operací a rovněž nerespektování pravidla nastaveného ICJ rozsudkem *Nicaragua*.

3) Absence kategorického, jednoznačného pravidla, jež by právo na intervenci na pozvání ovládalo. V každém z případů je nutno hodnotit zásahy vzhledem ke konkrétnímu případu a jeho okolnostem, už jen kvůli předchozímu bodu a tedy, že na okolnostech pozvání záleží. Fox odkazuje na Francka a jeho hodnocení sofistikovaných, a jak je nazývá, „idiotských“ pravidel, kde tvrdí, že jednoduché, kategorické normy mají vlastnost sebeaplikace, jelikož jsou přesnější. Je-li norma sofistikovanější, pokrývá více nuancí skutkových okolností, avšak vyžaduje interpretaci ze strany autority, ideálně nezávislé a apolitické.²⁰⁰ Toto podporuje fakt, že se Rada vyjádřila k 75% intervencí, a skutečnost, že žádná z teorií nebyla jednoznačně praxí vyvrácena a tedy, že každý z přístupů mohl být v jistém ohledu shledán legitimním.

Jaké důsledky však má praxe Rady bezpečnosti a její rozhodování? Bezpochyby jde o rozhodnutí závazná pro konkrétní případy.²⁰¹ Je však praxe Rady bezpečnosti způsobila ustanovit obyčejové pravidlo? Opět jde o otázku, pro jejíž seriózní zodpovězení není v této práci prostor, nicméně vzhledem ke skutečnosti, že Rada jedná jménem členských států, tak nejspíš ano.²⁰²

4.2. Model kolektivní bezpečnosti

Není to pouze Fox, kdo spatřuje posun užívání pozvání/souhlasů směrem ke společnému řešení. Že se praxe posunula od individuálních akcí států ke společným krokům se domnívá i Olivier Corten. Ten dělí důvody legitimizující intervenci se souhlasem na: proti-intervenci; boj proti terorismu; boj proti separatismu; ochranu demokracie, a každý z nich rozebírá na

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 36.

²⁰⁰ FRANCK, Thomas. *The Power of Legitimacy Among Nations*. New York: Oxford University Press, 1990. s. 98.

²⁰¹ Čl. 25 Charty Organizace spojených národů.

²⁰² Čl. 24 odst. 1 Charty Organizace spojených národů. Blíže ve vztahu k vnitřním ozbrojeným konfliktům: FOX, Gregory, BOON, Kristen, JENKINS, Isaac. The Contributions Of United Nations Security Council Resolutions To The Law Of Non-International Armed Conflict: New Evidence Of Customary International Law. *American University Law Review*, 2018, roč. 67, č. 3. s. 649-731.

konkrétním příkladu z nedávné minulosti.²⁰³ Považuje za důvod nečinnosti Rady v dřívější době nemožnost z politických důvodů vyjádřit se k intervencím na pozvání v období studené války, což se teď již změnilo.²⁰⁴

Je-li však intervence se souhlasem podpořena svolením Rady bezpečnosti nabízí se otázka, zda půjde stále o souhlas hostitelského státu jako podklad k použití síly, nebo již o autorizaci Radou podle části VII. Charty. Tato otázka nebyla ještě přímo příliš rozváděna, proto můžeme hledat analogii v názorech na rozdíly mezi kolektivní sebeobranou a kolektivní akcí podle části VII. Charty. Vybereme-li ta relevantní odlišující kritéria a adaptujeme je pro případ intervence na pozvání, dostaneme následující:

- 1) Okolnosti spouštějící pravomoc Rady jednat podle kapitoly VII. nemusí být identické jako pro intervenci na pozvání (Rada jedná v případech ohrožení míru, porušení míru a při útočných činech).²⁰⁵ Respektive, je možné učinit pozvání dříve, než by Rada v závislosti na intenzitě konfliktu musela reagovat.
- 2) Stát rozhoduje koho pozve, u kolektivních opatření rozhoduje Rada, kdo zakročí.²⁰⁶
- 3) Kolektivní kroky jsou vedeny záměrem udržení a znovuoobnovení globálního míru a bezpečí.²⁰⁷ Takovéto vymezení účelu se může do značné míry překrývat s některým legitimním zdůvodněním intervence, ale jejich paleta může být širší.

Ač Rada reaguje na téměř všechny případy, je možné v jejích reakcích spatřovat jisté nedostatky. Na rozdíl od devadesátých let, kdy Rada vytyčovala cíle použití síly a vymezovala konkrétní úkoly, v poslední době se omezuje na pouhé konstatování legitimity použití síly. Odmítala jednat přímo či dohlížet na akce států, a tím dávala volnou ruku k decentralizovanému jednání, pouze potvrzovala argumenty k intervenci na pozvání.²⁰⁸ V tomto případě bychom se podle výše vymezených kritérií rozdělujících pozvání a kolektivní akci Rady bezpečnosti přiklonili spíše k pozvání, které se děje se souhlasem Rady.

Kolektivita postupů při řešení bezpečnostních rizik ohrožujících mír a bezpečnost v regionech nespočívá pouze ve spolupráci na úrovni OSN, ale rovněž můžeme spatřovat značnou participaci regionálních mezinárodních organizací. Jak například ECOWAS a AU nebo

²⁰³ CORTEN, Olivier. *Intervention by Invitation: The Expanding Role of the UN Security Council*. Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War, 2018. s. 8.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ WOOD, Michael. *Self-Defence and Collective Security: Key Distinctions...* s. 652.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ CORTEN, Olivier. *Intervention by Invitation: The Expanding Role*, s. 61.

EU. Pro tyto zásahy je pak právním podkladem právě souhlas (nikoli však výhradně) dotčeného členského státu.²⁰⁹

Ač bezpochyby stoupají nároky kladené na objektivizaci extra-teritoriálního použití síly zakládajícího se na pozvání, není praxe posledních let prosta případů, kdy bylo kolektivní řešení zkomplikováno.²¹⁰ Případ, který znovu navodil pachut' ochromení Rady bezpečnosti, jak tomu bylo v době existence SSSR, je anexe Krymu v roce 2014.²¹¹ Anexe Krymu nebývá považován za případ intervence na pozvání (Rusko se dovolávalo spíše práva na sebeurčení²¹²), je ale případem, kdy nebyla Rada bezpečnosti schopná přijmout stanovisko k jasnému porušení mezinárodního práva. Zavržení anexe tak muselo proběhnout až na půdě Valného shromáždění.²¹³ V případě dlouhodobého ochromení Rady bezpečnosti je otázkou, zda by se pravidla intervence opět nepropadla k jednoduchým kategorickým pravidlům, jelikož by absentovala autorita aplikující pravidlo komplexní.

Považujeme-li současnou praxi za intervenci na pozvání s jakýmsi „posvěcením“ Radou bezpečnosti a nikoli za kolektivní akci podle části VII. Charty, jak bylo výše zmíněno, bylo by možné takto postupovat i bez přijetí stanoviska Radou. Byl-li by dán legitimní důvod, platný souhlas, stát by vyvinul snahu řešit problém kolektivně (jak v OSN, tak případně v regionální mezinárodní organizaci), bylo by učiněno za dost všem současným požadavkům.

²⁰⁹ Jak uvádí přehledový dokument Evropské unie zaměřený na spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti, jsou mise založené na mandátu OSN nebo pozvání hostitelského státu případně obojí. Generální sekretariát Rady Evropské unie, *Implementation Plan on Security and Defence*, s. 3 [online]. Dostupné na <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/implementation_plan_on_security_and_defence_02-03-2018.pdf>

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Tamtéž, s. 60.

²¹² S/PV.7138, Security Council Official Records, 7138th meeting 15 března 2014.

²¹³ Rezoluce Valného shromáždění A/RES/68/262, ze dne 27. března 2014 (Territorial integrity of Ukraine).

Závěr

Jak bylo uvedeno na začátku, koncept založený na vcelku triviálním pravidle, které má podklad ve státní suverenitě, při své aplikaci však nese celou řadu sporných otázek. Tato práce se na ně pokusila odpovědět na některé alespoň zčásti odpovědět (či odpovědi zestručnit na pár možných z několika).

Dospěli jsme tedy k závěru, že intervence na pozvání je pravidlem, u nějž souhlas proniká zákazem použití síly, jelikož je síla použita se souhlasem a nikoli agresivně. Neopírá se o žádnou konkrétní právní normu, ale dovozuje se ze státní suverenity jako takové. Tento institut nalézá své využití při krocení vnitřních nepokojů, povstání, případně i ve vnitřních ozbrojených konfliktech. Může nám usnadnit kolektivní obranu proti subjektům, jejichž kroky nebudou označeny jako ozbrojený útok, případně nebyla-li by naplněna další kritéria podmiňující výkon kolektivní sebeobranu. Vzhledem ke konformitě s Chartou OSN je však vhodnější volit sebeobranu, je-li to možné.

Ač je pro mezinárodní právo jedním z pramenů obyčej, a tím by mělo tihnout ke stabilitě, na intervenci na pozvání je patrný její skokový vývoj ovlivněný geopolitickými změnami. Proto musíme dobře hodnotit jednotlivé historické případy a zohledňovat okolnosti, za nichž se situace udály, jelikož jejich změny mohou zapříčinit nerelevantnost pro současné použití.

Změna je v průběhu času patrná zejména co do posuzování účelu intervence. Jestli dříve byla intervence hodnocena podle platnosti souhlasu, v současnosti je žádoucí, aby bylo angažmá třetího státu podpořeno legitimním cílem. Takovéto kritérium má spíše než právní charakter, povahu hodnotového soudu. Zohledňování účelu nicméně není požadavkem, jakkoli manipulativním či porušujícím politickou nezávislost, vždyť i OSN stojí na pevně deklarovaných elementárních hodnotách a jejichž prosazování si vzala za cíl. Právě tyto cíle a hodnoty tak mohou sloužit k poměrování legitimacy intervence a hodnocení její přípustnosti.

Podíváme-li se na intervenci na pozvání takto, nemusí nám už připadat tolik kontroverzní zvláště, když přihlédneme k zapojení Rady bezpečnosti, jak tomu v současnosti ve většině případů je. Co lpí na intervenci na pozvání jako největší skvrna, je snaha jejího nadužívání, která se rozvinula zejména v období Studené války, kdy spolu Východ a Západ nemohli válčit otevřeně, tak k tomu využívali zástupné konflikty, zvláště během procesu dekolonizace. Předcházení zneužívání by mohl napomáhat právě společný postup skrze OSN a hledání shody i v regionálních mezinárodních organizacích. K efektivnímu předcházení zneužívání je však nutné připustit si, že tento institut existuje a snažit se jej regulovat.

Abstrakt

Tato práce pojedná o intervenci na pozvání jako důvodu použití síly v mezinárodním právu. Jejím cílem je popsat tento institut z pohledu mezinárodního práva a podmínky jeho užití v rámci něj. Práce obsahuje historický kontext institutu, vymezení intervence na pozvání vůči jiným případům použití síly a jeho současnou podobu. Práce dochází k závěru, že intervence na pozvání není v rozporu se zákazem použití síly obsaženým v Chartě OSN, protože nenarušuje jeho kogentní podstatu. Práce hodnotí základní přístupy, které ve vztahu k institutu panují a konfrontuje je s praxí států. Na základě statistik případů práce dovozuje, že v současnosti se aplikuje intervence zpravidla kolektivním postupem s vědomím Rady bezpečnosti, případně regionálních organizací, a zohledňuje se kromě náležitostí pozvání také účel.

Klíčová slova

Mezinárodní právo veřejné, použití síly, intervence na pozvání, vnitřní ozbrojený konflikt, státní suverenita, sebeobrana proti nestátnímu aktérovi.

Abstract

This Master's Thesis deals with intervention by invitation as a reason for the use of force in international law. The target of the Master's Thesis is to describe this institution from the aspect of international law and conditions of its use within the international law. The text comprises a definition of applicable standards, the historical context of the institution, a definition of intervention by invitation in relation to other cases of the use of force and its present form. The Thesis concludes that the intervention by invitation is not at variance with the ban on the use of force included in the UN Charter because it does not trespass against its mandatory nature and represents a circumstance which precludes unlawfulness. Basic approaches prevailing in relation to this institution are assessed and they are confronted with practice of countries. It is inferred from the statistics for cases that collective interventions are usually applied at present with the awareness by the Security Council or regional organizations and the purpose of the intervention is also taken into account besides formal elements of the invitation. Such a purpose should result from basic principles of the United Nations.

Keywords

Public international law, use of force in international law, intervention by invitation, non-international armed conflict, sovereignty of the state, self-defence against non-state actor.

Zdroje

Monografie

- KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 4. vydání. Praha: Ekopres, 2010, 751 s.
- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 549 s.
- CRAWFORD, James. *State Responsibility: The General Part*. Cambridge: 1. vydání. Cambridge University Press, 2013. 908 s.
- GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 4. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2018, 489 s.
- HENDERSON, Christian. *The Use of Force and International Law*. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 438 s.
- CRAWFORD, James, PELLET, Alain, OLLESON, Simon. *The Law of International Responsibility*. Oxford: Oxford University Press, 2010, 1295 s.
- DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kauzistikou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 447 s.
- CORTEN, Oliver. *The Law Against War*. 1. vydání. Oxford: Hart Publishing, 2012. 569 s.
- TOWNSHEND, Charles. *Terrorism: A Very Short Introduction*. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2018. 210 s.
- SCHMIDL, Erwin, RITTER, László. *The Hungarian Revolution 1956*. 1. vydání. Botley: Osprey Publishing, 2006, 65 s.
- BÉKÉS, Csaba, BYRNE, Malcolm, RAINER, János. *The 1956 Hungarian Revolution: A History in Documents*. Budapest: Central European University Press, 2002, 598 s.
- NOLTE, Georg. *Eingreifen auf Einladung zur völkerrechtlichen Zulässigkeit des Einsatzes fremder Truppen im internen Konflikt auf Einladung der Regierung*. Berlin: Springer, 1999. 699 s.

Sborníky

- WOLFRUM, Rüdiger. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. 1112 s.
- WELLER, Marc. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015, 1376 s.
- RUYS, Tom, CORTEN, Oliver, HOFER, Alexandra. *The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 750 s.

Oborné články

LOOSTEN, Yair. Concept of Belligerency in International Law, *Military Law Review*, 2000, roč. 166, s. 109 - 141.

WIPPMAN, David. Treaty-Based Intervention: Who Can Say No?. *University of Chicago Law Review*, 1995, roč. 62, č. 2, s. 607 – 687. Dostupné na: <<https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4871&context=uclev>>

WIPPMAN, David. Military Intervention, Regional Organizations, and Host-State Consent. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 1996, roč. 7, s. 209-240. Dostupné na: <<https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1378&context=djcil>>

FALK, Richard. The International Law of Civil War. *Baltimore: The Johns Hopkins University Press*, 1971, 452 s.

DINSTEIN, Yoram. Non-International Armed Conflicts in International Law. 1. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 264 s.

VISSER, Laura. May the Force Be with You: The Legal Classification of Intervention by Invitation. *Netherlands International Law Review*, 2019. č. 66 s. 21-45. Publikováno online: 4. května 2019.

DE WET, Erika. The Modern Practice of Intervention by Invitation in Africa and Its Implications for the Prohibition of the Use of Force. *The European Journal of International Law*, 2016. roč. 26 čís. 4. s. 979-998.

BANNELIER, Karine, CHRISTAKIS, Theodore. Under the UN Security Council's Watchful Eyes: Military Intervention by Invitation in the Malian Conflict. *Leiden Journal of International Law*, 2013, 26, s. 855–874.

ZAMANI, Masoud, NIKOUEI, Majid. Intervention by Invitation, Collective Self-defence and the Enigma of Effective Control. *Chinese Journal of International Law*, roč. 16, č. 4, 25. 12. 2017, s. 663–694.

FOX, Gregory. *Invitation to Intervene After the Cold War: Toward a New Collective Model*, Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War, 2018. 76 s.

CORTEN, Olivier. *Intervention by Invitation: The Expanding Role of the UN Security Council*. Max Planck Trialogues on the Law of Peace and War, 2018. 63 s.

Ostatní články

LÉVY, Bernard-Henri. SOS, křesťanům z Nigerie. *Respekt*, 2020, roč. 31, č. 5, s. 37 – 42.

Mezinárodní smlouvy

Charta Organizace spojených národů.

Vídeňská úmluva o smluvním právu.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. 6. 1986, *Případ vojenské a polovojenské aktivity v Nikaragui a proti ní (Nicaragua v. United States)*.

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 19. 12. 2005, *Případ zahrnující vojenské aktivity na území Demokratické republiky Kongo, Democratic Republic of the Congo v. Uganda*.

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, ze dne 2. 10. 1995, *Prosecutor v. Dusko Tadić*.

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, ze dne 15. 7. 1999, *Duško Tadić*.

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, ze dne 24. 5. 1980, *Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran (United States of America v. Iran)*.

Rozhodnutí, ze dne 18. 10. 1923, *Aguilar-Amory and Royal Bank of Canada claims (Great Britain v. Costa Rica)*.

Rozhodnutí, ze dne 4. 7. 1868, *Case of Charles J. Jansen v. Mexico, opinion of the Commission delivered by the United States Commissioner, Mr. Wadsworth*.

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 6. 11. 2003, *Case Concerning Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*.

Dokumenty mezinárodních organizací

Návrh článků o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování.

Protocol Relating to the Mechanism for Conflict Prevention, Management, Resolution, Peace-keeping and Security.

Rezoluce Valného shromáždění č. 375 (IV) ze dne 6. 12. 1949 (Draft Declaration on Rights and Duties of States) [cit. 29. února 2020]. Dostupné na: <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/2_1_1949.pdf>

Rezoluce Valného shromáždění č. 2131 (XX) ze dne 21. 12. 1965 (Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of Their Independence and Sovereignty) [cit. 29. února 2020]. Dostupné na: <<https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Declaration%20on%20the%20Inadmissibility%20of%20Intervention%20in%20the%20Domestic%20Affairs%20of%20States%20and%20the%20Protection%20of%20Their%20Independence%20and%20Sovereignty.pdf>>

Rezoluce Valného shromáždění č. 2626 (XXXV) ze dne 24. 10. 1970 (Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in

accordance with the Charter of the United Nations) [cit. 29. února 2020]. Dostupné na: <<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/25A1C8E35B23161C852570C4006E50AB>>

Rezoluce Valného shromáždění č. 1004 (ES-II) ze dne 4. 11. 1956 (The situation in Hungary), [cit. 10. března 2020]. Dostupné na: <<https://digitallibrary.un.org/record/208408>>

Rezoluce Valného shromáždění A/RES/68/262, ze dne 27. března 2014 (Territorial integrity of Ukraine).

Rezoluce Rady bezpečnosti, ze dne 25. 4. 2013, RB S.C. Res. 2100.

S/8761, Security Council Draft resolution (on the serious situation in Czechoslovakia), 22. 8. 1968.

S/PV.1445, Security Council Official Records, 1445th meeting, 24. 8. 1968.

S/PV.2190, Security Council Official Records, 2190th meeting, 7, 9. January 1980.

S/PV.2186, Security Council Official Records, 2186th meeting, 5. January 1980.

S/PV.2185, Security Council Official Records, 2185th meeting, 5. January 1980.

S/PV.7138, Security Council Official Records, 7138th meeting 15 března 2014.

Official Records of the General Assembly, Twentieth Session, First Committee, A/C. 1 /SR. 1423, p. 436.

Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries, Art. 50, s. 248, odst. 3. [cit. 11. dubna 2020]. Dostupné na:

<https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf>.

Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol. II (Part Two) s. 112 odst. 4. [cit. 11. dubna 2020]. Dostupné na:

<https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_2001_v2_p2.pdf>.

Ostatní

POTOČNÝ, Miroslav a kol. *Slovník mezinárodního práva a politiky*. Praha: Nakladatelství Svoboda 1988, 459 s.

Institut de Droit International. *Present Problems of the Use of Force in International Law Sub-Group C – Military assistance on request*. Rhodes, 2011.

Institut de Droit International. *The Principle of Non-Intervention in Civil Wars*. Wiesbaden, 1975.

Report of Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, září 2009, vol. II, 441 s. [cit. 27. srpna 2020]. Dostupné na:

<https://www.mpil.de/files/pdf4/IIFFMCG_Volume_II.pdf>